

Маріупольський
університет

Кафедра дошкільної освіти

ПРОГРАМА

підсумкової атестації

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти за спеціальністю А2 «Дошкільна освіта»

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протоколом засідання Вченої ради
психолого-педагогічного факультету
від 26.12.2024 №4

**ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
з кваліфікаційного екзамену зі спеціальності**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»
спеціальність А2 «Дошкільна освіта»

м. Київ, 2024

Програма підсумкової атестації для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта», спеціальності А2 «Дошкільна освіта»

Розробники:

доктор педагогічних наук, професор Крутий К.Л., кандидати педагогічних наук, доценти Демидова Ю.О., Макаренко С.І., старший викладач Яйленко В.Ф.

Програма підсумкової атестації обговорена та схвалена на засіданні кафедри дошкільної освіти, протокол від «23» грудня 2024 р. №5.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	5
Педагогіка дошкільна.....	9
Дошкільна лінгводидактика з методикою організації художньо-мовленнєвої діяльності	17
Теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти	24
Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю.....	27
Перелік програмних питань із дисциплін	33
2.1. Теоретичні питання з педагогіки дошкільної.....	37
2.2. Теоретичні питання з фахових методик дошкільної освіти.....	35
Дошкільна лінгводидактика з методикою організації художньо-мовленнєвої діяльності	35
Теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти	36
Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю	37
2.3. Приклади практичних завдань з педагогіки дошкільної та фахових методик дошкільної освіти	38
Критерії оцінювання відповідей на кваліфікаційному екзамені	42
Зразок еталонної відповіді	44
Список джерел	47

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Зміни в дошкільній освіті, що мають державно-національний характер, вимагають від психолого-педагогічної науки нових рішень для вдосконалення підготовки фахівців дошкільного профілю.

Програма підсумкової атестації відповідає вимогам Стандарту вищої освіти зі спеціальності А2 «Дошкільна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Положенню про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у Маріупольському державному університеті (від 20.06.2024) та враховує специфіку компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти.

Мета кваліфікаційного екзамену зі спеціальності – встановлення рівня освітньо-професійної та практичної підготовки випускників, набутих ними компетентностей; перевірка здатності здобувачів розв'язувати типові спеціалізовані задачі у галузі дошкільної освіти, що передбачає застосування положень і методів відповідних наук.

Завданнями кваліфікаційного екзамену зі спеціальності є оцінка засвоєння здобувачами навчального матеріалу, набутих умінь та інших компетентностей, передбачених освітньо-професійною програмою; перевірка рівня сформованості фахових компетентностей здобувачів вищої освіти; перевірка науково-теоретичної та практичної підготовки фахівців з дошкільної освіти, які володіють необхідними професійними знаннями, вміннями їх практичного застосування, здатних працювати у закладах дошкільної освіти у змінюваних умовах соціально-економічного розвитку суспільства, а також підготовленості до продовження навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти.

Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі розвитку, виховання та навчання дітей раннього та дошкільного віку із застосовуванням теорії і методики дошкільної освіти в типових і невизначених умовах системи дошкільної освіти.
Загальні компетентності	1. Здатність до продуктивного (абстрактного, образного, дискурсивного, креативного) мислення. 2. Здатність до самостійного пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел. 3. Здатність ідентифікувати, формулювати та розв'язувати проблеми. 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення. 5. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій. 6. Здатність до самокритики і сприймання конструктивної критики. 7. Здатність приймати рішення і діяти відповідно до

	морально-етичних і правових норм. 8. Здатність до вільного спілкування і співпраці державною та рідною мовами (усно і письмово). 9. Здатність до вільного користування засобами сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. 10. Здатність до управління якістю роботи, що виконується.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	- Здатність до розвитку в дітей раннього та дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага). - Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього та дошкільного віку. - Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості у дітей раннього та дошкільного віку. - Здатність до формування у дітей раннього та дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості (Я дитини і його місце в довкіллі). - Здатність до розвитку в дітей раннього та дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими. - Здатність до навчання дітей раннього та дошкільного віку рідної і української (державної) мов. - Здатність до навчання дітей раннього та дошкільного віку суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки. - Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього та дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України). - Здатність до виховання у дітей інтересу і поваги до національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, народних символів. - Здатність до формування у дітей раннього та дошкільного віку навичок безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі і довкіллі. - Здатність до формування у дітей раннього та дошкільного віку навичок екологічно доцільної поведінки і діяльності у природі. - Здатність до формування у дітей раннього та дошкільного віку естетичного ставлення до довкілля, емоційного сприймання і переживання творів мистецтва.

	- Здатність до формування у дітей раннього та дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо). - Здатність до формування у дітей раннього та дошкільного віку досвіду самостійної творчої діяльності у різних видах мистецтва (образотворче, музичне, театральне). - Здатність до фізичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності. - Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього та дошкільного віку. - Здатність до формування у дітей раннього та дошкільного віку навичок здорового способу життя як засади культури здоров'я (валеологічної культури) особистості. - Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього та дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта).
--	---

Результати навчання:

Програмні результати навчання	Шифр програмних результатів навчання
Демонструвати знання основ історії та педагогічної у тому числі, дошкільної освіти, логічно висловлювати одержані базові знання, вміння реалізувати методи критичного аналізу	РН-1.
Ефективно застосовувати засоби, методи й форми навчання, реалізовувати методики і педагогічні технології навчання та виховання дітей дошкільного віку, знання основних типів занять, їхньої структури та методики проведення.	РН-2.
Розв'язувати широке коло педагогічних проблем та задач, розуміти їх фундаментальні засади, використовувати теоретичні, та експериментальні методи в контексті програм психолого-педагогічного циклу.	РН-3.
Демонструвати навички педагогічного менеджменту.	РН-4.
Застосовувати сучасні педагогічні технології здійснення освітньої діяльності.	РН-5.
Готовність до планування навчально-виховного процесу у закладі дошкільної освіти.	РН-6.

Здійснювати психолого-педагогічну діагностику дошкільників, складати їх психологічний портрет.	РН-7.
Готовність застосовувати методи статистичної обробки даних педагогічного спостереження експерименту.	РН-8.

Програма кваліфікаційної екзамену орієнтована на основну спрямованість професійної діяльності бакалавра - “вихователь дітей дошкільного віку”, основними професійними якостями якого мають виступати глибока обізнаність в галузі методик дошкільної освіти, яка забезпечує повноцінний фізичний та психічний розвиток дітей; вміння працювати з різними за своїми індивідуальними (фізіологічними та психологічними) особливостями дітьми: діагностувати рівень їхнього розвитку та вихованості і відповідно йому моделювати освітній процес; здійснювати всебічний розвиток дитини у процесі організації освітньої діяльності; володіти фаховими методиками дошкільної освіти; будувати співпрацю з батьками; вивчати та впроваджувати кращий педагогічний досвід. У ході іспиту студент має продемонструвати свої знання та, частково, професійні уміння.

Білет кваліфікаційного екзамену складаються з 3 питань:

- перше теоретичне питання - комп'ютерне тестування з дисциплін професійної підготовки (педагогіка дошкільна з питаннями історії педагогіки);
- друге теоретичне питання з фахових методик дошкільної освіти (дошкільна лінгводидактика з методикою організації художньо-мовленнєвої діяльності, теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти, засади образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю);
- третє питання – практичне завдання з фахових методик дошкільної освіти. Виконання практичного завдання визначає рівень практичної готовності студента-випускника до діяльності вихователя закладу дошкільної освіти.

За результатами оцінювання всіх питань комісія приймає висновок про відповідність чи невідповідність підготовки студента освітньому ступеню «Бакалавр». Рішення Державної комісії фіксується у протоколі та заноситься до залікової книжки студента.

Програма, яка містить теоретичний та практичний аспекти підготовки фахівців, дає можливість **комплексно оцінити** рівень готовності випускників до професійної педагогічної діяльності згідно державних стандартів дошкільної освіти та **виявити**:

- рівень теоретичної підготовки студентів з теорії, практики та організації дошкільної освіти в Україні;
- якість засвоєння основних понять і термінів психолого-педагогічних дисциплін та фахових методик;
- знання закономірностей, принципів, змісту, методів, форм організації сучасного освітнього процесу в ЗДО;
- вміння керуватись в роботі нормативно-правовими, інструктивними, програмно-методичними документами з дошкільної освіти, робити аналіз

педагогічної спадщини класиків та новаторів педагогіки, обґрунтовувати науково-теоретичні положення щодо особливостей організації освітнього процесу з дітьми раннього та дошкільного віку згідно державних стандартів дошкільної освіти, демонструвати розуміння проблем сучасної дошкільної освіти, необхідність і значення використання інноваційних технологій, нетрадиційних методів та форм роботи з дітьми.

Програма дозволяє з'ясувати рівень готовності студентів до практичної педагогічної діяльності за такими напрямками розвитку дошкільника як фізичний, соціальний, моральний, інтелектуальний, мовленнєвий, художній, емоційно-ціннісний, креативний та виявити наступні **вміння**:

- діагностувати розвиток дитини під час організованого педагогічного впливу в межах різних видів діяльності;
- усвідомлено підходити до розв'язання практичних завдань, правильно оцінюючи конкретну педагогічну ситуацію та роль вихователя з ній;
- передбачати тактику взаємодії педагога з дітьми, спрямовану на формування базових якостей особистості: самостійність, людяність, працелюбність, спостережливість, відповідальність, розсудливість, справедливість, креативність та інші;
- прогнозувати наслідки педагогічного впливу на дитину, орієнтуючись на конкретну особистість та специфіку особистісно-зорієнтованого виховання й навчання.

Під час складання екзамену, **здобувач вищої освіти має виявити:**

- обізнаність з основними вченнями в галузі гуманітарних та соціально-економічних наук, що дозволяє аналізувати соціально-значущі проблеми та процеси, вміє використовувати методи цих наук у своїй професійній і соціальній діяльності;
- знання етичних та правових норм, які регулюють відносини людини з суспільством, оточуючим середовищем, вміння враховувати їх у власному житті і професійній діяльності;
- розуміння сутності та соціального значення педагогічної професії та особливостей діяльності в закладах системи дошкільної освіти;
- володіння культурою мислення, знання його загальних законів, здатність у письмовій чи усній формі правильно оформити свої думки;
- володіння знаннями основ виробничих відносин, готовність для кооперації з колегами та до роботи в колективі.

ПЕДАГОГІКА ДОШКІЛЬНА

Загальні засади педагогіки дошкільної

Предмет педагогіки дошкільної

Педагогіка дошкільна – наука про закономірності розвитку, виховання та навчання дітей від народження до школи.

Значення дошкільного дитинства у житті людини: стрімкий фізичний і психічний розвиток, початкове формування людських якостей і властивостей; основа формування особистості.

Основні поняття педагогіки дошкільної. Виховання як одна із найбільш важливих категорій педагогіки дошкільної. Виховання в соціальному значенні

(здійснюється зусиллями всього соціального врядування суспільства: сім'ї, закладу дошкільної освіти, засобів масової інформації тощо) і в педагогічному.

Зв'язок педагогіки дошкільної з іншими науками: педагогічними, філософією, психологією (дитячою, соціальною, віковою, загальною), соціологією, медициною (зокрема, педіатрією), генетикою.

Актуальні проблеми педагогіки дошкільної: гуманізація освітнього процесу в ЗДО, забезпечення всебічного розвитку особистості; відбір змісту, форм і методів навчання дітей дошкільного віку; гармонійне поєднання родинного та суспільного дошкільного виховання тощо.

Історія становлення суспільного дошкільного виховання в Україні та світі. Історія розвитку педагогічних ідей, починаючи з найдавніших часів до сьогодення, загальні тенденції світової педагогіки та її національні інваріанти. Історія вітчизняної педагогічної думки у відповідності з етапами державності України та періодами її перебудови у складі і під владою інших країн. Історія педагогічної думки, освіти, становлення суспільного дошкільного виховання наприкінці ХІХ початку ХХ століття. Просвітницька і педагогічна діяльність С. Русової, Г.Сковороди, І. Франка та ін. Педагогічні системи Я.А. Коменського, Ж.-Ж.Руссо, Й.Г. Песталоцці, Ф. Фрєбеля, М. Монтесорі та інших закордонних педагогів.

Особистість дитини як об'єкта і суб'єкта виховання

Розвиток людини детермінований зовнішніми і внутрішніми чинниками. Зовнішні чинники: оточення людини, середовище, в якому вона живе і розвивається. Внутрішні: фізіологічні та психічні властивості організму. Спадковість і розвиток. Вплив середовища на розвиток особистості. Середовище - реальна дійсність, в умовах якої відбувається розвиток людини. Зовнішні умови, що впливають на формування особистості: географічні, соціальні, сімейні. Ближнє і дальнє середовище (за інтенсивністю контактів). Розвиток і виховання. Ефективність виховного впливу в цілеспрямованості, систематичності та кваліфікованому керівництві.

Залежність виховання від розвитку: опора на досягнутий рівень розвитку. Ефективність виховання визначається рівнем підготовленості людини до сприйняття виховної дії, зумовленим впливом спадковості і середовища. Залежність виховного впливу від низки умов і обставин: поняття про «зону найближчого розвитку». Діяльність як чинник розвитку. Всебічний та цілісний розвиток особистості в результаті правильно організованої діяльності, формування ставлення дитини до довкілля.

Провідний тип діяльності дітей - ігрова; види діяльності - побутова діяльність, спілкування як специфічний вид діяльності, пізнавальна, перетворювальна, оцінно-контрольна. Активність особистості як обов'язкова умова розвитку її задатків та здібностей, досягнення успіху.

Поняття про вік, вікові стадії розвитку. Поступальний характер розвитку з наявністю різких стрибкоподібних переходів і криз. Критерії розвитку: анатомічні, фізіологічні, психологічні, педагогічні, фізичні показники стану організму. Відмінності у педагогічній віковій періодизації: пренатальний період, період новонародженості, період немовляти, ранній вік, дошкільний вік: молодший дошкільний вік, середній дошкільний вік, старший дошкільний

вік.

Поняття про індивідуальні особливості: природні задатки, темперамент, особливості протікання психічних процесів (сприймання, пам'яті, уяви, мислення), інтереси і потреби, воля і почуття, а також досвід, здобутий у процесі розвитку. Необхідність врахування індивідуальних особливостей дитини в освітньому процесі. Врахування типологічних особливостей вищої нервової діяльності. Поняття про типи ВНС: збудливий тип ВНС; сильний, рухливий, врівноважений тип ВНС.

Необхідність врахування статевих відмінностей психічного розвитку в процесі виховання та навчання. Обдарована дитина. Загальні показники обдарованості дітей дошкільного віку (швидке засвоєння матеріалу, довга тривалість періоду зосередження уваги тощо). Види обдарованості: інтелектуальна, математична, природнича тощо. Особливості організації та проведення виховної роботи з обдарованими дітьми у ЗДО (організація різноманітних видів діяльності, спеціальні програми тощо).

Розвиток теорії і практики педагогіки дошкільної

Сучасна система дошкільної освіти

Безперервність освіти в Україні. Дошкільна освіта як складова частина безперервної освіти в Україні. Сучасна система дошкільної освіти. Типи закладів дошкільної освіти та їх функції.

Державні документи в системі дошкільної освіти в Україні: Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» (2024), «Про охорону дитинства», Міжнародна конвенція ООН про права дитини, Державний стандарт (Базовий компонент) дошкільної освіти (2021) та інші. Закон України «Про дошкільну освіту»: система дошкільної освіти; повноваження ЗДО; типи ЗДО; права дитини у сфері дошкільної освіти; принципи і завдання дошкільної освіти; права та обов'язки педагогічних працівників тощо.

Закон України «Про охорону дитинства»: система заходів щодо охорони дитинства; основні принципи охорони дитинства; організація охорони дитинства; права та свободи дитини; права, обов'язки батьків за виховання та розвиток дитини тощо. Конвенція ООН про права дитини. Права дитини та захист її прав на державному і міжнародному рівнях.

Зміст та структура Державного стандарту дошкільної освіти. Інваріантна складова змісту дошкільної освіти і варіативна. Освітні напрями: «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина у природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва».

Особливості розвитку, виховання та навчання дітей дошкільного віку за Державним стандартом дошкільної освіти України: формування позитивного образу «Я»; виховання позитивного ставлення до своєї зовнішності, сформованості фізичних якостей, рухових умінь; формування вміння орієнтуватись у світі людських взаємин; виховання ціннісного ставлення до природи; формування почуття краси у різних її проявах; виховання дружніх, партнерських стосунків та ігрових об'єднань тощо. Освітні комплексні програми розвитку, виховання та навчання дітей дошкільного віку.

Зміст і методи виховання дітей раннього та дошкільного віку

Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку

Виховання дитини. Поняття про ідеальну та реальну мету виховання. Залежність завдання, змісту, методів виховання від мети виховання. Напрями виховання дітей дошкільного віку: фізичне виховання, моральне, трудове, естетичне, розумове. Завдання виховання дітей дошкільного віку.

Особливості розвитку та виховання дітей раннього віку

Взаємозалежність фізичного і психічного розвитку дітей у перші три роки життя. Завдання виховання дітей перших трьох років життя та специфіка їх реалізації в різних видах виховної роботи. Особливості виховання дітей першого року життя. Вікові етапи розвитку дітей за періодами: від народження до 3 місяців; від 3 місяців до 6 місяців; від 6 місяців до 9 місяців; від 9 місяців до 12 місяців. Особливості організації режиму. Сон. Неспання. Годування. Організація та методика проведення ігор-занять. Організація самостійної діяльності дітей.

Особливості виховання дітей другого року життя. Розвиток дитини другого року життя та завдання виховання. Особливості організації режиму та методика проведення ігор-занять. Організація самостійної діяльності.

Особливості виховання та розвитку дітей третього року життя. Режим, його організація та методика проведення режимних моментів. Особливості організації та методика проведення ігор-занять. Організація самостійної діяльності дітей третього року життя: ігрова діяльність, активна рухова діяльність, самообслуговування, самостійна художня діяльність.

Наукові дослідження з питань розвитку та виховання дітей раннього віку (Л. Олійник, Т. Науменко та ін.).

Фізичне виховання дітей дошкільного віку

Поняття «фізичне виховання», «фізичний розвиток», «фізична досконалість». Створення системи фізичного виховання в Україні. П.Ф. Лесгафт про фізичне виховання дітей дошкільного віку. Розвиток його ідей в теорії фізичного виховання (О. Богініч, Е. Вільчковський, Т. Дмитренко, М. Єфименко). Народна педагогіка про фізичне виховання дітей.

Завдання фізичного виховання дітей дошкільного віку: охорона та зміцнення здоров'я дітей, фізичний розвиток, загартування організму; формування життєво важливих рухових умінь та навичок, виховання фізичних якостей (швидкість, спритність, витривалість); сприяння розумовому, моральному, трудовому і естетичному вихованню.

Основні принципи теорії фізичного виховання: широке використання розвитку, виховання та навчання з метою впливу на процеси фізичного розвитку; забезпечення зв'язку фізичного виховання з загальним розвитком дитини; визначення важливості ігор і позитивних емоцій в системі фізичного виховання; забезпечення усвідомленості при оволодінні рухами, культурно-гігієнічними навичками; визнання рухів і рухової активності як неодмінної життєвої засади фізичного і загального розвитку дитини.

Зміст фізичного виховання - оволодіння основами фізичної культури: опанування основ особистої гігієни, загартування організму, виконання фізичних вправ. Гігієнічні умови, які сприяють фізичному розвитку дітей. Вимоги до приміщення, ділянки, їх обладнання. Режим, харчування. Формування культурно-гігієнічних навичок.

Сили природи. Фізичні вправи. Режим дня дитини, особливості його

побудови і організації в ЗДО і вдома. Фізіологічні засади режиму. Педагогічні вимоги до побудови режиму: постійність, доцільність, розумність, рухомість, гнучкість, врахування індивідуальних особливостей дітей, можливість зміни в режимі. Особливості методики проведення режимних процесів (харчування, сон, прогулянка). Розв'язання освітніх завдань під час здійснення режимних процесів.

Розумове виховання дітей дошкільного віку

Поняття про розумовий розвиток і розумове виховання. Мета розумового виховання. Напрями розумового виховання дітей. Народна педагогіка про розумове виховання. Розумове виховання дітей у працях закордонних та українських педагогів (Я.А. Коменський, М. Монтессорі, Й.Г. Песталоцці, С.Ф. Русова, К.Д. Ушинський, Ф. Фрєобель).

Організація розумового виховання в ЗДО: завдання, зміст і методи роботи. Завдання розумового виховання дошкільників: набуття елементарних знань про навколишнє середовище; формування умінь і навичок розумової діяльності і розвиток розумових здібностей, формування пізнавальних інтересів і допитливості. Зміст і засоби розумового виховання дітей: ознайомлення з предметами і явищами довкілля світу; спілкування з дорослими і однолітками; різні види діяльності дітей (гра, трудова, конструктивна, зображувальна); навчання. Методи роботи: (спостереження, бесіди, розглядання картин, ігри тощо).

Організація сенсорного виховання дітей дошкільного віку в ЗДО: завдання, зміст, методи і прийоми роботи. Поняття про сенсорний розвиток дитини, сенсорне виховання, сенсорну культуру, сенсорні еталони, завдання сенсорного виховання (формування системи обстежувальних дій; системи сенсорних еталонів; уміння самостійно використовувати сенсорні еталони в діяльності) і зміст сенсорного виховання. Основні періоди засвоєння сенсорних еталонів у дошкільному віці. Етапи сенсорного виховання в дошкільному віці. Методи та прийоми роботи: обстеження предметів в залежності від цілей; дидактичні іграшки і ігри; спостереження в природі тощо.

Моральне виховання дітей дошкільного віку

Поняття про мораль, моральне виховання, моральний розвиток, моральну культуру. Механізм морального виховання. Розвиток теорії морального виховання. Народна педагогіка про моральне виховання. Я.А. Коменський, Й.Г. Песталоцці, К.Д. Ушинський, С.Ф. Русова, О.В. Сухомлинський про моральне виховання. Сучасна психолого-педагогічна наука про проблеми морального виховання дітей дошкільного віку (О. Запорожець, Л. Артемова, Т. Поніманська, С. Кулачківська та ін.). Дослідження сучасних проблем морального виховання.

Завдання морального виховання: формування моральної свідомості (уявлення про моральні норми), розвиток навичок моральної поведінки, виховання моральних почуттів. Закономірності процесу морального виховання: двосторонність процесу морального виховання; тривалість процесу морального виховання; дієвість процесу морального виховання; особистісний характер засвоєння моральних цінностей; моральне виховання в процесі життєдіяльності дитини. Моральне виховання в процесі спілкування з

дорослими. Моральне виховання у грі. Моральне виховання у трудовій діяльності. Моральне виховання в процесі навчання.

Методи морального виховання. Класифікація методів: методи організації моральної поведінки; методи формування у дошкільників моральних уявлень, суджень, оцінок, методи формування моральної свідомості; методи формування моральної поведінки; методи стимулювання почуттів і відношень.

Зміст морального виховання дітей дошкільного віку. Виховання вольової поведінки. Прояви негативної поведінки дітей: вередування, впертість. Виховання дисциплінованості, культури поведінки. Методи їх виховання (Г. Лаврентьєва). Виховання основ гуманізму: доброзичливість, турботливість, людяність, справедливість. Методи виховання гуманної поведінки. Виховання патріотизму. Основні напрями патріотичного виховання: формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід, краєзнавство; ознайомлення з явищами суспільного життя; формування знань про історію держави, державні символи; ознайомлення з традиціями і культурою свого народу; формування знань про людство.

Виховання колективізму. Поява і розвиток дружби. Взаємодопомога. Роль суспільної думки. Засвоєння моральних правил і норм поведінки. Культура поведінки і взаємовідносин. Особистість в колективі (Л. Артемова, В. Киричук, Т. Поніманська). Форми морального виховання (заняття-уроки Добра і Краси, етичні казки, екскурсії, складання родового дерева, театралізовані вправи тощо).

Трудове виховання дітей дошкільного віку

Трудове виховання. Народна педагогіка про трудове виховання дошкільників. Види праці дітей: самообслуговування; господарсько-побутова праця; праця в природі; ручна (художня) праця. Зміст і виховне значення кожного виду праці. Сучасні українські дослідники проблеми трудового виховання (З. Борисова, В. Павленчик, Г. Беленька, М. Машовець). Особливості трудової діяльності дошкільників.

Організація трудового виховання дітей дошкільного віку в ЗДО: завдання виховання (позитивного ставлення до праці дорослих; формування навичок і вмінь у посильній праці; бажання і потреби трудитися; знань і уявлень про трудові дії в певному виді праці (З. Борисова); умови виховання (емоційно-позитивна атмосфера; урахування навантаження; врахування індивідуальних інтересів); форми організації трудової діяльності дітей (трудова доручення, їх особливості і виховне значення; зміст організації доручень; види доручень, керівництво ними. Чергування. Виховне значення чергування. Зміст роботи чергових в різних вікових групах. Керівництво вихователя працею чергових. Колективна праця дітей. Її зміст, види: праця поруч, загальна праця, спільна праця). Методи роботи: методи організації трудової діяльності; методи словесно-емоційного впливу; методи стимулювання.

Організація процесу ознайомлення дошкільників із працею дорослих в ЗДО: роль предметно-розвивального середовища у вирішенні питання (твори художньої літератури; ілюстрації; картини; малюнки; дидактичні ігри; обладнання для сюжетно – рольових ігор; іграшки); методи і прийоми роботи

з дітьми: (безпосереднє спостереження за професійною діяльністю дорослих; розповідь вихователя про конкретну професію; бесіди про сучасні професії дорослих; читання творів художньої літератури; спільна праця дітей і дорослих; дидактичні ігри; творчі ігри). Змістовий аспект методики ознайомлення дошкільників з професіями дорослих: назва професії, значення її для суспільства, трудові дії, спеціальний одяг та інструментарій, необхідні професійні якості.

Засоби трудового виховання дошкільників: власна трудова діяльність дітей, ознайомлення з працею дорослих, художні засоби (художня література, музика та зображувальне мистецтво).

Естетичне виховання дітей дошкільного віку

Поняття «естетичний розвиток», «естетичне виховання». Мета естетичного виховання. Розвиток теорії естетичного виховання. Організація естетичного виховання дітей дошкільного віку в ЗДО: завдання, зміст, форми і методи роботи з дітьми.

Завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку: формування естетичного ставлення до дійсності, естетичних уявлень і суджень; освоєння дітьми естетичної діяльності; розвиток загальних і спеціальних художньо-творчих здібностей. Зміст естетичного виховання (основні напрями): формування знань про прекрасне в житті, природі, у вчинках людей; розвиток естетичних умінь і навичок; формування естетичного ставлення; розвиток творчої діяльності.

Засоби естетичного виховання: естетика побуту; твори мистецтва, природа; навчання; самостійна художня діяльність дітей, свята. Методи естетичного виховання: за головною педагогічною метою (переконання, вправлення, проблемні ситуації); за загальною та спеціальною спрямованістю.

Методи навчання художній діяльності: наочні (зразок, показ); словесні (бесіди, інструкції, вказівки, поради, оцінка і самооцінка). Методи розвитку художньо-творчих здібностей дітей. ТРВЗ (теорія розв'язання винахідницьких завдань). Ігрові прийоми: ігрові ситуації; демонстрування епізодів лялькових спектаклів; розповіді-малювання з елементами казки тощо (Н. Кириченко, Т. Науменко). Форми організації естетичного виховання: за принципом управління діяльністю дітей; за способом об'єднання дітей; за видами діяльності.

Ігрова діяльність. Теорія гри

Поняття «гра», «дитяча гра». Гра - провідна діяльність дитини дошкільного віку. Сучасні психолого-педагогічні дослідження про гру як провідну діяльність дітей дошкільного віку (Л. Артемова, Т. Григоренко, К. Щербакова). Теорії походження гри К. Гросса, Ф. Шиллера та ін. Особливості гри як засобу всебічного розвитку дитини: гра як активна форма пізнання навколишньої дійсності; гра як свідомо і цілеспрямована діяльність; як вільна, самостійна діяльність; наявність творчої засади; емоційна насиченість.

Класифікації дитячих ігор. Класифікація за К. Гроссом: експериментальні і спеціальні; за В. Штерном; індивідуальні і соціальні; за Ж. Піаже: ігри-вправи, символічні ігри, ігри за правилами; за К. Гарвеєм: ігри з рухами і взаємодією, ігри з предметами, мовні ігри, ігри з соціальним матеріалом, ігри за правилами, ритуальні ігри; за П. Лесгафтом: сімейні (імітаційні) ігри та шкільні ігри; за С.

Русовою: народні ігри. Класифікація ігор за Державним стандартом дошкільної освіти (2021 р.): вільні самостійні ігри (ігри-експериментування, сюжетні ігри); ігри, що виникають з ініціативи дорослого (навчальні ігри, розвивальні ігри).

Сучасна педагогічна класифікація ігор: творчі ігри (режисерські, сюжетно-рольові (сімейні, побутові, суспільні), будівельно-конструктивні, ігри на теми літературних творів (драматизації, інсценування); ігри з правилами; рухливі (великої, середньої, малої рухливості; сюжетні ігри з предметами; з переважанням основного руху (бігу, стрибків; ігри-естафети) та дидактичні ігри (словесні, з іграшками, настільно-друковані); народні ігри (забави, рухливі, дидактичні, обрядові); інші класифікації.

Іграшка

Іграшка - важливий засіб розвитку гри. Освітнє і виховне значення іграшки. Підбір іграшок для різних вікових груп. Історія іграшки. Перші іграшки Давнього Єгипту, Давніх Греції та Риму, Франції, Німеччини. Історія розвитку української народної іграшки як предмета мистецтва та засобу виховання. Види іграшок. Класифікація іграшок за Є.Фльоріною: моторно-спортивні, сюжетні, творчо-трудова, технічні, настільні, веселі, музичні, театральні іграшки.

Класифікація іграшок за станом готовності, за видами сировини, за розміром, за функціональними властивостями, за художньо-образним вирішенням. Вимоги до іграшок. Іграшки для різних вікових груп.

Організація ігрового осередку як складової предметно-розвивального середовища в ЗДО та його особливості. Ігровий осередок в групах раннього віку: змістове наповнення для сюжетних ігор, для театралізованих ігор, для осередку рідження. В групах дошкільного віку в ігровому осередку три куточки: загальний; драматичний; для настільних дидактичних ігор.

Творчі ігри

Види творчих ігор (режисерські, сюжетно-рольові, театралізовані, ігри з будівельним матеріалом), їх розвиток в дошкільному віці. Виховне значення творчої гри, її особливості: уявлювана ситуація, творчий характер, наявність ролей, довільність дій, специфічні мотиви, соціальні відносини. Педагогічна цінність – забезпечує виховне значення: засвоєння моральних норм, переживання почуттів тощо. Особливості організації (із врахуванням компонентів гри; з молодшими дітьми і старшими) та керівництва (збагачення досвіду ігрового; використання навчальних ігор; зміна ігрового середовища; організація спілкування).

Режисерські ігри

Індивідуальні й спільні режисерські ігри. Особливості режисерських ігор. Педагогічні умови розвитку режисерських ігор: створення індивідуального простору; роль вихователя, співтворчість з вихователем, підбір ігрового матеріалу.

Сюжетно-рольові ігри

Передумови розвитку сюжетно-рольової гри в ранньому віці: предметно-ігрова діяльність, відображувальна гра, становлення рольової гри. Структура сюжетно-рольової гри. Сюжет і зміст сюжетно-рольових ігор в різних вікових групах. Етапи розвитку сюжетно-рольової гри. Формування взаємовідношень дітей в сюжетно-рольових іграх. Керівництво сюжетно-

рольовими іграми.

Театралізовані ігри

Види театралізованих ігор: гра-драматизація з теми літературного твору. Складові частини дитячих театралізованих ігор (дії з ляльковими персонажами або дії за ролями; літературна діяльність, образотворча діяльність, музична діяльність. Гра-драматизація. Етапи розвитку гри-драматизації. Специфіка завдань ігор-драматизацій в різних вікових групах. Ігри на тему літературних творів. Умови для розвитку театралізованих ігор. Педагогічне керівництво театралізованими іграми. Л.В. Артемова про театралізовані ігри.

Будівельно-конструктивні ігри

Характеристика ігор з будівельним матеріалом. Типи будівельного матеріалу (великий, настільний, напівфабрикати, конструктори, природній).

Методика навчання конструктивним умінням. Прийоми навчання конструктивним умінням: демонстрація зразка, показ способів будування з поясненням, постановка проблемного завдання; повідомлення теми будівлі з вказівкою умов. Види конструювання: конструювання за зразком, конструювання за заданою темою, конструювання за власним задумом, конструювання за умовами, конструювання за моделями. Ігри з природнім матеріалом: ігри з водою, ігри зі снігом, ігри з піском. Створення умов для ігор з природнім матеріалом. Роль вихователя у розвитку ігрової діяльності дітей.

Дидактичні ігри

Особливості (сутність) дидактичної гри. Дидактичні ігри в педагогічних системах Ф. Фрєобеля, М. Монтесорі. Дослідження проблеми дидактичної гри Л. Венгером, Л. Артемовою. Структура дидактичної гри: дидактичні та ігрові завдання, правила гри, ігрові дії, результат гри. Народні дидактичні ігри. Види дидактичних ігор за характером матеріалу: ігри з предметами, настільно-друковані ігри, словесні ігри.

Класифікація дидактичних ігор: ігри-подорожі; ігри-доручення, ігри-припущення, ігри-загадки, ігри-бесіди. Організація й методика проведення дидактичних ігор. Класифікація дидактичних ігор за характером ігрових дій: ігри-доручення; ігри з відшукуванням предметів; ігри з відгадуванням загадок; сюжетно-рольові дидактичні ігри; ігри у фанти. Педагогічне керівництво дидактичними іграми.

Комп'ютерна гра як різновид дидактичної гри. Поняття про комп'ютерно-ігровий комплекс (КІК). Вимоги до комп'ютерних програм для дітей дошкільного віку.

ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА З МЕТОДИКОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Теоретичні засади розвитку мовлення дошкільників

Теоретико-методологічні засади дошкільної лінгводидактики

Дошкільна лінгводидактика – педагогічна наука, що вивчає закономірності розвитку рідного мовлення дітьми дошкільного віку в дитячому садку. Предмет, об'єкт, зміст і завдання дошкільної лінгводидактики як наукової дисципліни. Мова як суспільне явище, суспільний характер

походження мови, мова як засіб спілкування, взаємозв'язок мови й мислення, мова та історія, роль чуттєвого досвіду в навчання мови, практика – критерій істини.

Фізіологічні засади методики навчання мови. Будова центральної й периферійної частини мовленнєвого апарату.

Психологічні засади методики навчання мови: мова, мовлення, мовленнєва діяльність, навчально-мовленнєва діяльність. Вчення Л. С. Виготського про мовні функції. Періодизація мовленнєвого розвитку дітей.

Лінгводидактичні засади методики навчання мови: знаки мови, функції мови й мовлення; навчання дітей рідної мови. Закономірності розвитку й навчання дітей рідної мови: засвоєння лексичних та граматичних значень, виразності мовлення, чуття мови. Принципи засвоєння і навчання дітей рідної мови. Врахування загально-дидактичних принципів навчання: принцип єдності навчання з життям, теорії з практикою, усвідомленість, послідовність, систематичність, науковість, наочність, творча активність, доступність, міцність засвоєння знань, врахування індивідуальних особливостей.

Методичні принципи навчання: принцип уваги до матерії мови, розуміння мовних значень, оцінки виразності мовлення, розвиток чуття мови, випереджаючого розвитку усного мовлення, поступового прискорення темпів збагачення мовлення.

Часткові методичні принципи: комунікативна спрямованість навчання, навчання мови як діяльності, активна мовленнєва практика, організація спостережень над мовним матеріалом, комплексний підхід до розвитку всіх аспектів мови, мотивація мовленнєвої діяльності, вплив художньої літератури на мовленнєвий розвиток дітей. Спеціальні методичні принципи в словниковій роботі, у формуванні граматичної правильності мовлення, звуковій культурі, зв'язному мовленні.

Методи наукового дослідження в методиці: спостереження, бесіда, психолого-педагогічний експеримент, діагностичні методики тощо. Їх значення й методика використання. Зв'язок методики навчання мови та розвитку мовлення з іншими науками.

Історія становлення та розвитку дошкільної лінгводидактики. Завдання, зміст, засоби, форми, методи та прийоми розвитку мовлення дітей

Історія становлення дошкільної лінгводидактики

Погляди Я. А. Коменського на навчання дітей рідною мовою, його роботи «Материнська школа» та «Чуттєвий світ в картинках». І.Срезневський та його книга «Про вивчення рідної мови взагалі й особливо в дитячому віці». Правила навчання мови. Вчення К. Д. Ушинського про рідну мову. Стаття і книга «Рідне слово», його думки про час початку навчання грамоти, про наочне навчання, про використання художньої літератури в навчання мови дітей.

Лінгводидактична концепція Софії Русової. «Рідномовні обов'язки» І. Огієнка. О.Ольжич: національне виховання українського дошкілля. Внесок В. Сухомлинського в розвиток ідей методики навчання дітей рідної мови. В.Сухомлинський про шляхи навчання мови та розвитку мовлення: подорожі в природу, розвиток поетичного слуху, навчання розповідання й самостійного складання казок, навчання грамоти.

Розробка методики навчання дітей рідної мови та розвитку мовлення на сучасному етапі (А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій та ін.). Внесок українських вчених у методику навчання мови дітей та ознайомлення з довкіллям (А. Богуш, О. Лещенко, В. Коник та ін.). Аналіз методичних посібників з навчання мови та ознайомлення з довкіллям.

Завдання, зміст, засоби, форми, методи і прийоми навчання мови та розвитку мовлення дітей

Значення рідної мови у вихованні дітей. Роль слова в розумовому розвитку дітей. Конституція України про мову. Завдання ЗДО у розвитку мовлення та ознайомлення з довкіллям: розвиток загальної мовленнєвої культури й культури спілкування, розвиток зв'язного мовлення (діалогічного та монологічного), збагачення, уточнення й закріплення словника в процесі ознайомлення з явищами довкілля, формування звукової культури мовлення, формування граматичної правильності мовлення, ознайомлення дітей з художньою літературою, навчання грамоти.

Зміст і завдання роботи з розвитку мовлення, ознайомлення з явищами довкілля й художньою літературою в освітніх комплексних і парціальних програмах розвитку, виховання та навчання дітей в дитячому садку. Наукові засади та структура програм.

Засоби реалізації освітніх комплексних та парціальних програм. Культура мовлення вихователя як засіб розвитку мовлення дітей. Значення мовлення вихователя й вимоги до нього: змістовність, точність, логічність, доступність, багатство словника, чиста звуковимова, виразність, образність, відповідність нормам літературної вимови. Вимоги до мовлення дітей.

Технічні засоби навчання, їх значення і місце на заняттях для ознайомлення з довкіллям та з художньою літературою. Художня література й організація спілкування дітей як засоби розвитку мовлення. Форми роботи з навчання мови та розвитку мовлення в дитячому садку: спеціально організовані заняття, розвиток мовлення дітей у повсякденному житті. Заняття як основна форма навчання дітей рідної мови та розвитку мовлення. Види занять. Особливості занять з навчання мови та розвитку мовлення, ознайомлення з довкіллям, з художньою літературою. Специфіка занять у різновікових групах дитячого садка.

Методи і прийоми навчання дітей рідній мові в дитячому садку. Загальне поняття про методи і прийоми. Наочні методи навчання мови та розвитку мовлення, їх характеристика. Взаємозв'язок слова і наочності. Словесні методи навчання, їх характеристика. Практичні та ігрові методи навчання, їх характеристика. Взаємозв'язок і взаємозалежність методів навчання. Прийоми розвитку рідного мовлення. Запитання вихователя й вимоги до них. Умови успішного виконання програми з навчання мови та розвитку мовлення. Дидактичний та наочний матеріал з навчання мови та розвитку мовлення.

Теорія і методика розвитку мовлення дітей у ранньому віці Розвиток мовлення дітей раннього віку

Необхідність цілеспрямованого керівництва розвитком мовлення дітей з боку дорослих. Перший рік життя. Становлення мови дітей першого року життя. Особливості домовленнєвого періоду. Розвиток слухового й зорового

зосередження під час спілкування з дорослими. Розвиток голосових реакцій (гукання, гуління, лепет), наслідування звукам і словам. Розвиток розуміння мови оточуючих, поява перших усвідомлених слів. Орієнтовні показники засвоєння мови дітьми.

Освітні комплексні та парціальні програми виховання й навчання в дитячому садку про зміст та завдання навчання мови дітей першого року життя. Шляхи навчання мови дітей першої групи раннього віку: розвиток домовних проявів і наслідування звуків, розвиток розуміння мови, навчання дітей вимови перших усвідомлених слів.

Методика проведення ігор-занять з навчання мови. Прийоми організації індивідуальних і групових ігор-занять. Використання картинки й художньої літератури в роботі з дітьми першого року життя. Другий рік життя. Характеристика мовлення дітей другого року життя. Розвиток розуміння мови, фонематичного слуху, активного мовлення дітей. Специфіка засвоєння дітьми слів, темпи збагачення словника. Оволодіння граматичними елементами мови. Орієнтовні показники засвоєння мови дітей. Освітні комплексні та парціальні програми виховання й навчання в дитячому садку про зміст і завдання навчання мови дітей, орієнтування в довкіллі на другому році життя.

Методика проведення занять з дітьми другого року життя, їх види й характеристика. Структура заняття. Використання на заняттях різноманітних прийомів навчання: показ з називанням, показ предметів у дії, зразок мови вихователя, повторення слів і речень, запитання, відшукування й пізнавання предметів, емоційно-ігрові прийоми. Використання картинок, показ інсценівок, читання й розповідання дітям (оповідання, казки, потішки, вірші).

Керівництво розвитком мовлення дітей другого року життя в процесі спілкування вихователя з дітьми в повсякденному житті. Третій рік життя. Характеристика мови дітей третього року життя: розвиток розуміння мови, словниковий запас, звукова й граматична правильність мовлення, діалогічне мовлення, особливості засвоєння речень. Спілкування як важлива умова розвитку активного мовлення дітей. Розмова вихователя з дітьми в повсякденному спілкуванні як метод розвитку діалогічного мовлення. Орієнтовні показники засвоєння мови дітей. Освітні комплексні та парціальні програми виховання й навчання в дитячому садку про зміст і завдання навчання мови та розвитку мовлення дітей третього року життя.

Методика навчання мови та розвитку мовлення дітей третього року життя. Види занять, їх кількість, специфіка проведення. Методи й прийоми навчання мови та орієнтування в довкіллі на третьому році життя: спостереження, цільові прогулянки, розглядання предметів та бесіда про них. Розмови вихователя з дітьми, розповіді вихователя. Доручення мовленнєвого характеру, дидактичні ігри, бесіди-розповіді, бесіди за картинками, показ інсценівок, театрів, діафільмів, читання й розповідання казок, оповідань, віршів, потішок. Розвиток мовлення дітей у повсякденному житті. Характеристика посібників з навчання мови та розвитку мовлення дітей раннього віку.

**Теорія і методика навчання мови та розвитку мовлення дошкільників
у навчально-мовленнєвій діяльності**

Методика розвитку зв'язного мовлення

Поняття зв'язного мовлення. Види зв'язного мовлення (діалогічна, монологічна). Діалог, монолог. Ситуативне й контекстне мовлення. Форми й функції зв'язного мовлення, їх розвиток упродовж дошкільного віку. Періодизація мовленнєвого розвитку. Особливості засвоєння дітьми дошкільного віку зв'язного мовлення. Сучасні дослідження проблеми розвитку зв'язного мовлення.

Методика розвитку діалогічного мовлення. Завдання й зміст розвитку діалогічного мовлення в дитячому садку. Розмова вихователя з дітьми в повсякденному спілкуванні – метод розвитку діалогічного мовлення. Вимоги до організації розмов, їх тематика й зміст у кожній віковій групі. Методика організації й проведення розмов з дітьми. Прийоми активізації мовлення мовчазних та соромливих, мовленнєвопасивних дітей.

Бесіда – основний метод розвитку діалогічного мовлення. Види, зміст і тематика бесід. Значення бесід для розумового, морального та естетичного розвитку дітей.

Методика проведення бесіди: підготовка вихователя й дітей до бесіди, добір наочного, дидактичного, ілюстративного матеріалу та технічних засобів навчання до бесіди. Структура бесіди. Методичні прийоми розвитку діалогічного мовлення дітей в ході бесіди. Види запитань вихователя, вимоги до запитань та відповідей дітей.

Методика навчання дітей монологічного мовлення (розповідання). Зміст і завдання навчання дітей монологічного мовлення. Характеристика методів і прийомів навчання дітей монологічного мовлення. Види розповідей, їх класифікація, послідовність введення різних видів розповідей, їх місце на заняттях з навчання мови.

Навчання дітей розповідання за дидактичними картинами. Значення картин у навчанні розповідання. Види розповідей за змістом картин. Методика навчання описових розповідей за картиною. Сюжетні і творчі розповіді. Місце розповідей за дидактичними картинами в структурі заняття з навчання мови. Методика навчання дітей розповідання за картинами в різних вікових групах.

Навчання дітей розповідання за іграшками. Види розповідей. Описові розповіді, їх структура й прийоми навчання. Сюжетні розповіді за однією іграшкою та набором іграшок (за ігровою сюжетною обстановкою). Добір іграшок. Вимоги до них. Прийоми навчання розповідей за іграшками в різних вікових групах. Розповіді дітей з досвіду. Значення цього виду розповідей, вимоги до них. Тематика розповідей. Роль сенсорного досвіду в складанні розповідей. Методичні прийоми навчання розповідання з власного досвіду: зразок розповіді, план, вказівки. Методика навчання дітей складання листів. Добір матеріалу для змісту листа. Структура заняття й прийоми керівництва.

Переказ літературних творів. Суть переказу, його значення для розвитку зв'язного мовлення, пам'яті, мислення. Добір літературних творів до переказу, вимоги до них. Вимоги до дитячих переказів (усвідомленість, послідовність, точність, образність і граматична правильність мовлення, інтонаційна виразність, елементи творчої доробки). Структурні компоненти заняття. Методичні прийоми навчання дітей переказу: запитання, план, спільний, відображений переказ, підказка, переказ за частинами, за ролями, за малюнками, з використанням ТЗН, ілюстративного матеріалу, від першої

особи, переказ з елементами драматизації та інсценування. Особливості навчання переказу в різних вікових групах.

Навчання творчого розповідання. Роль чуттєвого досвіду, розвиток самостійності і творчої уяви в ході розповідей. Види й тематика розповідей: складання розповідей за опорними словами, продовження початку розповіді (казки) вихователя, складання початку до кінцівки розповіді (казки) вихователя, творчі розповіді на тему, розповіді про смішні епізоди, про одного героя, розповіді-мініатюри (етюди), самостійне складання казок, небувальщин, складання розповідей, аналогічним прочитаним. Методика проведення кожного з цих видів розповідей. Структурні компоненти заняття й методичні прийоми навчання творчого розповідання.

Використання дидактичних ігор, вправ, мовних логічних завдань у навчанні зв'язного мовлення. Їх види, зміст, місце на заняттях з навчання мови та в повсякденному спілкуванні. Розповіді дітей вихователю, товаришам. Розвиток пояснювальної, плануючої функції мови на заняттях і в різних видах діяльності. Значення розвитку зв'язного мовлення в підготовці дітей до школи.

Методика словникової роботи

Закономірності засвоєння слова дитиною. Перші слова, їх специфіка й особливості. Етапи оволодіння словом. Критика теорії «відкриття» В. Штерна та Ш. Бюлера. Оволодіння значенням слова. Лексичне значення слів. Ступені узагальнення слів за значеннями. Засвоєння дітьми прямого й переносного значення слів. Особливості словника дітей різного віку.

Завдання й зміст словникової роботи в різних групах дитячого садка. Добір слів для засвоєння дітьми. Словник-мінімум, тематичні словники. Ускладнення вимог програм до словника дітей у різних вікових групах. Розширення словника на основі ознайомлення дітей з новими предметами, явищами довкілля. Введення нових слів у процесі поглиблення знань дітей про предмети, явища та їх відношення, якості, властивості; введення антонімів, синонімів, порівнянь; розвиток словника у процесі узагальнення про предмет та явища; введення слів, що означають елементарні поняття (видові, родові).

Принципи словникової роботи: тісний взаємозв'язок слова з фактами реальної дійсності, введення слів на основі активної пізнавальної діяльності; вирішення всіх завдань словникової роботи в єдності. Характеристика методів словникової роботи.

Ознайомлення дітей з явищами довкілля – основа словникової роботи. Зміст програми ознайомлення дітей з довкіллям у різних вікових групах на заняттях та в повсякденному житті. Методи й прийоми ознайомлення дітей з довкіллям і словникової роботи. Спостереження, екскурсії, екскурсії-огляди, їх роль в ознайомленні з довкіллям. Методика проведення спостережень. Тематика екскурсій-оглядів та екскурсій за межі дитячого садка, методика їх проведення в різних вікових групах.

Розглядання предметів та бесіда про них. Їх роль в ознайомленні дітей з якостями, властивостями предметів, матеріалів. Дидактичні картини, їх місце в ознайомленні дітей з довкіллям і в словниковій роботі. Види дидактичних картин і вимоги до них. Прийоми активізації дітей під час розглядання дидактичних картин. Види бесід за дидактичними картинками й методика їх проведення на заняттях по ознайомленню з довкіллям.

Методика використання репродукцій художніх картин. Види картин. Специфіка занять по ознайомленню дітей з сюжетними художніми картинками й портретами. Дослідження питань методики роботи з репродукціями художніх картин у дитячому садку. Методи опосередкованого ознайомлення дітей з довкіллям і словникової роботи. Читання оповідань і віршів пізнавального змісту, відтворююча бесіда.

Усна народна творчість у словниковій роботі з дітьми. Методика використання загадок і прислів'їв у роботі з дітьми. Дидактичні ігри й дидактичні вправи, їх види, зміст і методика проведення в різних вікових групах. Настільно-друковані ігри, народні хороводні ігри та їх місце в словниковій роботі.

Специфіка занять з словникової роботи, їх види й методика проведення: ознайомлення з якостями та властивостями предметів, заняття на формування понять, узагальнень і класифікацію. Комплексні й тематичні заняття, методика їх проведення. Розвиток словника в різних видах діяльності. Робота над словником на заняттях з усіх розділів програми виховання.

Методика формування граматичної правильності мовлення

Загальне поняття про граматичну будову мови. Значення засвоєння граматичної будови мови для мовленнєвого розвитку дітей та підготовки їх до школи. Становлення граматичної правильності мовлення у дітей. Пасивне та активне засвоєння. К. Крутій про періоди становлення граматичної правильності мовлення. Особливості засвоєння дітьми речень. Оволодіння флексіями, узгодженнями й керуванням.

Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Дослідження українськими ученими формування граматичної правильності мовлення у дітей (К. Крутій, Н. Маковецька, Н. Лопатинська). Дитяче словотворення, його характеристика, види, типи, причини цього явища.

Завдання й зміст формування граматичної правильності мовлення в дитячому садку. Умови, необхідні для засвоєння дітьми норм граматики. Шляхи й методи формування граматичної правильності мовлення. Дидактичні ігри та вправи, їх місце у формуванні граматичної будови мови. Спеціальні заняття на формування граматичної правильності мовлення, методика їх проведення. Формування граматичної правильності мовлення в повсякденному житті та на заняттях з інших розділів програми.

Методика формування звукової культури мовлення

Закономірності засвоєння звука дитиною. Стадія крику й лепету. Дискусійні погляди на час появи й функції лепету. Значення домовних проявів у становленні звукової культури мови. Особливості засвоєння дітьми фонем. Періоди засвоєння дітьми фонем. Роль слухового й мовно-рухового аналізаторів у засвоєнні дітьми звуків.

Сприймання звуків на слух і їх артикуляція. Усвідомлення звукового аспекту рідної мови.

Поняття звукової культури мови: фонетична й орфоепічна правильність мови, дикція, мовленнєве дихання, фонематичний та фізіологічний слух, темп мовлення, сила голосу, інтонаційна виразність мовлення. Характеристика компонентів звукової культури мовлення.

Передумови формування звукової культури мовлення в дитячому садку:

розвиток слухового й мовленнєво-рухового аналізаторів, фонематичного слуху, гігієна нервової системи, охорона органів слуху, мовлення, носоглотки; правильне мовлення оточуючих, активна мовленнєва практика, наявність дидактичного матеріалу, спільна робота дитячого садка й сім'ї.

Особливості звуковимови дітей різних вікових груп. Завдання й зміст виховання звукової культури мовлення. Прийоми індивідуальної перевірки звуковимови дітей. Система роботи щодо виховання звукової культури мовлення: розвиток слухової уваги, фонематичного слуху, мовленнєвого дихання, дикції, сили голосу, інтонації. Фронтальна та індивідуальна робота з дітьми.

Дидактичні ігри й вправи на формування звукової культури мовлення. Види занять, їх структура, обладнання наочним і дидактичним матеріалом. Методика їх проведення в різних вікових групах. Виховання виразності мовлення. Завдання й зміст цієї роботи в різних вікових групах. Навчання виразності мовлення на заняттях, прийоми роботи. Виховання звукової культури мовлення в повсякденному житті й на інших заняттях.

Теорія та технологія розвитку мовлення дітей у художньо-мовленнєвій діяльності

Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності

Методика ознайомлення дітей з різними жанрами усної народної творчості: прислів'ями і приказками, загадками, скороговками, лічилками, забавлянками та ін. Методика роботи з казкою. Структура заняття з ознайомлення дітей з казкою.

Методика читання дітям художніх творів. Ознайомлення дітей з творчістю Т.Г.Шевченка, Лесі Українки, Олени Пчілки, Івана Франка, Л.І.Глібова, П.А. Грабовського, М.М. Коцюбинського, Я.І. Щоголіва, Олександра Олеся, С.В. Васильченка, П.Г. Тичини, М.Т. Рильського, В.М. Сосюри, Н.Л. Забіли, П.М. Воронька, В.А. Симоненка, В.О. Сухомлинського, Л.В. Костенко, А.Г. Костецького, О.Ю. Орача, С.Г. Пушика, Марійки Підгірянки, Іванни Блажевич. Структура заняття з читання художнього твору. Методика проведення літературних вікторин, літературних ранків і вечорів. Робота у куточку книги.

Завдання морально-етичного виховання дітей. Значення морально-етичних бесід. Типи та види бесід: колективні, групові, індивідуальні. Методика проведення бесід на морально-етичні теми. Структура етичної бесіди. Методика роботи з художніми ілюстраціями. Значення ілюстрацій у сприйнятті художнього твору дітьми. Основні зображувальні засоби ілюстрацій. Методика роботи з поетичними творами у ЗДО. Особливості сприймання дітьми поетичних творів. Методика заучування віршів дітьми. Розвиток словесної творчості на літературних заняттях. Формування почуття гумору в дошкільнят.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Загальні засади теорії і методики фізичного виховання та валеологічної освіти дітей дошкільного віку

Предмет та основні завдання курсу. Характеристика основних понять

теорії фізичного виховання. Зв'язок теорії фізичного виховання з іншими науковими дисциплінами. Місце і роль фізичної культури у загальній системі виховання дітей дошкільного віку. Становлення системи фізичного виховання. Характеристика оздоровчих, освітніх та виховних завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку. Обумовленість завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку анатомічними і психофізіологічними особливостями їхнього організму. Закономірності фізичного розвитку дітей дошкільного віку.

Особливості методики використання засобів фізичного виховання дітей дошкільного віку

Гімнастика як засіб фізичного виховання. Види гімнастики: загальнорозвивальна гімнастика (гігієнічна, корегуюча, основна гімнастика), гімнастика зі спортивною спрямованістю (акробатика, художня гімнастика, спортивна гімнастика), спеціально прикладні види (виробнича гімнастика, гімнастика з професійною спрямованістю, лікувальна гімнастика). Загальна характеристика стройових вправ. Види стройових вправ. Зміст та методика навчання дітей різних вікових груп вправам з шиккування та перешикування, розмикання, змикання та поворотам.

Значення та особливості загальнорозвивальних вправ. Класифікація загальнорозвивальних вправ. Їх використання у різних формах роботи з фізичного виховання. Підбір загальнорозвивальних вправ, кількість вправ, дозування. Правила запису загальнорозвивальних вправ. Види основних рухів та їх характеристика (ходьба, біг, лазіння, стрибки, метання, вправи у рівновазі). Техніка виконання основних рухів. Методика навчання дітей основним рухам, послідовність добірки фізичних вправ для формування у дітей різних вікових груп рухових умінь та навичок з основних рухів. Використання підготовчих та допоміжних вправ.

Характеристика рухливої гри як засобу та методу фізичного виховання дітей. Класифікація рухливих ігор. Варіативність рухливих ігор. Особливості рухливих ігор для дітей різних вікових груп. Методика проведення рухливої гри в різних вікових групах. Особливості організації і керівництва рухливою грою. Особливості методики проведення українських народних рухливих ігор. Ігрові вправи у системі фізичного виховання дітей дошкільного віку. Види спортивних вправ. Загальна характеристика. Умови для занять спортивними вправами. Етапи навчання дітей дошкільного віку вправ спортивного характеру.

Основні форми роботи з фізичного виховання дітей дошкільного віку

Види фізкультурно-оздоровчих заходів. Значення ранкової гімнастики. Структура і зміст ранкової гімнастики. Вимоги до підбору вправ залежно від місця проведення. Методика проведення ранкової гімнастики в різних вікових групах. Значення, види і структура гімнастики після сну. Місце проведення, одяг дітей. Обґрунтування необхідності проведення малих форм активного відпочинку. Вимоги до підбору вправ для фізкультхвилинок.

Зміст фізкультурних пауз. Варіанти проведення фізкультхвилинки та фізкультпауз. Значення загартування для фізичного розвитку дітей. Принципи загартування. Види загартувальних процедур. Заняття з фізичної культури – основна форма роботи з фізичного виховання. Типи занять. Обґрунтування

типової структури заняття з фізичної культури. Способи організації дітей на занятті з фізичної культури. Моторна щільність фізкультурного заняття. Шляхи регулювання фізичних, емоційних та психічних навантажень на фізкультурних заняттях. Методика проведення занять з фізичної культури в різних вікових групах. Особливості організації та методики проведення занять з фізичної культури в різних вікових групах на повітрі. Варіанти проведення фізкультурних занять на повітрі.

Характеристика активних форм роботи з фізичного виховання: піші переходи та прогулянки за межі закладу дошкільної освіти, фізкультурні розваги та свята, дні здоров'я. Організація та методика проведення піших переходів і прогулянок за межі закладу дошкільної освіти. Фізкультурні розваги у системі фізичного виховання дітей дошкільного віку. Варіанти фізкультурних розваг для дітей молодшого і старшого дошкільного віку. Фізкультурні свята у системі фізичного виховання дітей дошкільного віку. Організація та проведення фізкультурних свят в закладі дошкільної освіти. Дні здоров'я у системі фізичного виховання дітей дошкільного віку. Зміст, організація дітей. Індивідуальна робота з дітьми з фізичного виховання, її мета, зміст, організація, методика проведення. Організація самостійної рухової діяльності дітей дошкільного віку. Керівництво самостійною руховою діяльністю з боку вихователя. Рухлива гра як самостійна форма роботи для підвищення рухової активності дітей.

Організація фізичного виховання та оздоровлення дітей в закладі дошкільної освіти

Значення планування та обліку роботи в ЗДО. Види планів: перспективний план зміцнення здоров'я, фізичного та рухового розвитку дітей; план-система фізкультурно-оздоровчих заходів у групі; загальний річний план ЗДО; календарний план; план-конспект фізкультурного заняття. Основні вимоги до планування (інформативність, точність, доцільність використання). Реалізація дидактичних принципів при розподілі програмового матеріалу у перспективному плані. Оперативне планування. Облік роботи з фізичного виховання (попередній, поточний, рубіжний).

Медико-педагогічний контроль за фізичним вихованням дітей. Сутність медико-педагогічного контролю та функції його учасників: завідувача, лікаря та медичної сестри. Фізіологічна крива заняття. Аналіз та оцінка стану фізичного виховання у ЗДО. Підготовка вихователя до перевірки: самоаналіз результатів роботи за рік, підготовка документації (перспективного плану, корекційно-профілактичної роботи на рік – діагностичної карти здоров'я, результатів фізичного та рухового розвитку дітей, плану системи фізкультурно-оздоровчих заходів у групі, календарного плану роботи). Організація підвищення кваліфікації педагогів. Вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду. Керівництво роботою вихователів (консультації, тематичні виставки, батьківські конференції та інші). Значення фізкультурного обладнання та інвентарю. Вимоги до обладнання. Види обладнання (фізкультурної зали, фізкультурного майданчику, групової кімнати).

Технологія валеологічної освіти дошкільників

Технології оздоровлення та профілактики захворювань. Напрямки

роботи з валеологічної освіти (організація здоров'язбережувального освітнього простору у ЗДО; лікувально-профілактичний напрямок; забезпечення психологічної безпеки особистості дитини; оздоровча спрямованість освітнього процесу; формування валеологічної культури дитини; формування валеологічної культури батьків). Складові формування Я-Концепції здорової особистості. Арт-педагогіка як технологія збереження психічного здоров'я. Види арт-педагогіки (кольоропедагогіка, психогімнастика, імагопедагогіка, ізопедагогіка). Основні передумови здійснення валеологічної освіти дошкільників з питань фізичного здоров'я.

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА ЗОБРАЖУВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Засади образотворчого мистецтва та історія його розвитку.

Образотворче мистецтво – специфічна форма відображення дійсності.

Мистецтво як форма суспільної свідомості, спосіб відображення життя, думок і почуттів творця в художніх образах. Візуальність і систематичність – провідні риси художніх образів в образотворчому мистецтві. Функції мистецтва в суспільстві. Естетична і гедоністична функції – унікальна прерогатива мистецтва. Художній образ як форма художнього мислення в мистецтві, його властивості. Художній метод як спосіб образного мислення в мистецтві. Твір мистецтва як результат художньої творчості. Єдність змісту і художньої форми в творах реалістичного мистецтва. Історичний характер мистецтва. Періодизація художнього процесу. Художні епохи та напрямки в мистецтві минулого. Художні напрями в образотворчому мистецтві ХХ століття.

Види і жанри образотворчого мистецтва.

Живопис – ілюзійно-просторове зображення предметів і явищ довкілля світу на площині за допомогою кольорових матеріалів. Універсальні можливості живопису в зображенні дійсності. Різноманітність технік і прийомів живопису. Засоби художньої виразності живопису. Види і жанри живопису. Особливості створення художнього образу в рамках кожного жанру та синтез теорії в мистецтві живопису. Характеристика жанрів, доступних розумінню дітей дошкільного віку. Графіка – мистецтво малюнка. Малюнок як основа всіх видів образотворчого мистецтва. Види малюнка графіки за способами створення та функціональним призначенням. Специфічні засоби художньої виразності в ілюстраціях до дитячих книг. Становлення і розвиток художньої ілюстрації для дітей. Видатні художники-ілюстратори дитячих книг.

Скульптура – об'ємне втілення художньої форми в реальному просторі. Трьохмірність скульптури. Зображувальні можливості і техніки обробки матеріалів скульптури. Способи створення образів скульптури. Пластичне або силуетне моделювання скульптури. Засоби виразності скульптури. Типи, види і жанри скульптури. Архітектура – вид мистецтва, метою якого є створення споруд, що відповідають утилітарним і духовним потребам людей, включаючи естетичні. Єдність техніко-економічної, утилітарної та художньо-естетичної сторін в архітектурі. Основні вимоги до архітектури: міцність, доцільність, краса. Засоби художньої виразності архітектури. Синтез архітектури з

живописом, скульптурою, декоративно-прикладним мистецтвом, її домінуюча роль у визначенні стилю (класичний, 7 романський, готичний, ренесанс, бароко, класицизм, функціоналізм, конструктивізм тощо).

Типи архітектури. Основні вимоги до творів декоративно-прикладного мистецтва: доцільність, зручність форм та відповідність декору утилітарному призначенню виробу. Відображення рис національних традицій у формі предметів, матеріалах, техніках їх обробки, в художніх, сюжетних та орнаментальних мотивах, кольорах творів декоративно-прикладного мистецтва. Різноманітність творів українського декоративно-прикладного мистецтва, їх зв'язок із фольклором, усною народною творчістю. Творчі напрями розвитку сучасного українського декоративно-прикладного мистецтва: художні промисли та індивідуальна творчість майстрів. Багатоплановість підходів до розподілу творів декоративно-прикладного мистецтва на види. Класифікація декоративно-прикладного мистецтва за показниками: матеріал, технологічні особливості обробки, функціональне призначення. Характеристика найпоширеніших видів українського декоративно-прикладного мистецтва: кераміка, вишивка, художнє різьблення, килимарство і ткацтво, декоративний розпис, писанкарство, народна іграшка.

Віхи розвитку закордонного образотворчого мистецтва

Мистецтво стародавнього світу: Єгипту, Греції, Риму, його видові, жанрові та зображувальні особливості. Мистецтво Середньовіччя, його релігійний зміст і символічний характер. Поєднання різних видів образотворчого мистецтва під егідою середньовічних храмів. Мистецтво епохи Відродження. Реалістичні та гуманістичні тенденції в мистецтві Відродження. Видатні майстри епохи: Леонардо да Вінчі, Рафаель Санті, Мікеланджело Буонарроті, Тиціан та інші. Мистецтво XVII – XVIII століть. Формування національних художніх шкіл: голландської, фламандської, іспанської, французької. Розвиток реалістичних жанрів: побутового, портретного, пейзажного, натюрморту. Видатні художники періоду (Рембрандт, Рубенс, Веласкес, Пуссен та ін.). Мистецтво XIX – XX століть. Романтизм початку XIX століття. Боротьба за реалістичне відображення дійсності. Провідні художники: Ф. Гойя, Е. Делакруа, К. Коро, Г. Курбе, Ж.Ф. Мілле. Формування упадницьких настроїв у мистецтві другої половини XIX століття. Французький імпресіонізм (Е. Дега, К. Моне, К. Піссарро, О. Ренуар). Розвиток формалістичних тенденцій на межі XIX – XX століть, їх різноманітність і багатоплановість у XX столітті (С. Далі, В. Кандінський, К. Малевич, П. Пікассо, Дж. Поллак, М. Ротко та інші). Реалістичне мистецтво XX століття.

Українське образотворче мистецтво від княжої доби до XX століття

Початки українського образотворчого мистецтва. Мистецтво Києва та Чернігова. Видатні пам'ятки мистецтва цього періоду: Десятинна церква, Софія Київська, Золоті ворота, Велика церква Печерської лаври та інші. Галицько-Волинське мистецтво. Синтез візантійсько-романського стилю в західноукраїнській архітектурі. Малярство та золотарство. Мистецтво середньої доби. Поступове проникнення готики в культове будівництво, оборонні церкви, середньовічні замки. Ренесанс в Україні. Бароко, рококо і класицизм у мистецтві України. Українські таланти на російській землі:

В. Боровиковський, М. Козловський, А. Лосенко, Т. Шевченко та інші. Розвиток творчості художників на національній основі: М. Бойчук, С. Васильківський, О. Кульчицька, О. Сластіон, І. Труш та інші. Перші мистецькі виставки в Україні. Українське образотворче мистецтво на початку ХХ століття та в період національного відродження (1917-1933 р.). Асоціація незалежних митців АНУМ (1930 р.). Мистецтво тоталітарного панування соцреалізму (1933 – 1956 рр.). Образотворче мистецтво періоду стихійного піднесення духу національного опору (1956 – 1967 рр.). Мистецтво періоду національного духовного становлення (з 1987 р.).

Теоретичні засади образотворчої діяльності дітей.

Анатомо-фізіологічні особливості дітей дошкільного віку та психологічні механізми розвитку образотворчої діяльності

Розвиток дрібної моторики рук, координації, точності, плавності, ритмічності рухів, становлення зорового контролю за зображувальними діями як умова становлення зображень у дітей. Нормальне функціонування зорового апарату – запорука успіху в розвитку образотворчих здібностей. Сприймання краси у різних формах її існування як базова основа розвитку образотворчої діяльності дітей. Розвиток сприймань у напрямку збагачення пізнавального і естетичного досвіду дитини та уточнення її уявлень про різні предмети і явища. Особливості обстеження предметів перед їх зображенням. Розвиток мислення, пам'яті, уяви як основа формування образотворчих здібностей у дітей. Процес становлення образотворчої діяльності дітей у сукупності її складових елементів: мотиви, операційні дії, результат.

Поняття про художньо-творчі здібності та їх розвиток у дітей

Суспільна природа здібностей, участь у діяльності як провідна умова їх розвитку. Здібності і задатки. Структура образотворчих здібностей. Психолого-педагогічні дослідження проблем розвитку образотворчих здібностей (М.Волков, В.Кириєнко, В.Котляр, Г.Підкурманна та інші). Періодизація розвитку образотворчих здібностей у дошкільному віці (Н.Сакуліна). Організоване, систематичне навчання як спосіб прискорення розвитку образотворчих здібностей дітей. Своєрідність творчості в образотворчій діяльності дитини дошкільного віку. Особливості художніх образів дітей дошкільного віку. Суб'єктивні умови розвитку творчості дітей. Динаміка розвитку творчих здібностей. Засоби розвитку творчості дітей в образотворчій діяльності.

Проблема інтересу до образотворчої діяльності та шляхи його розвитку

Роль інтересу в навчанні дітей дошкільного віку. Психолого-педагогічна характеристика інтересу. Структура інтересу. Особливості інтересу до зображувальної діяльності. Показники активного, різностороннього і відносно стійкого інтересу до образотворчої діяльності. Шляхи формування інтересу до образотворчої діяльності у дітей старшого дошкільного віку.

Образотворча діяльність як чинник і середовище розвитку особистості

Створення освітнього середовища у ЗДО засобами образотворчого мистецтва: оформлення приміщення та обладнання педагогічного процесу. Використання «законів краси та гармонії» у творенні цілісного архітектурного ансамблю дитячого садка. Відбір творів образотворчого мистецтва для оформлення інтер'єру. Кольорове та світлове рішення інтер'єру. Створення

«картини галерей», експозицій дитячої творчості, кімнат-студій зображувальної діяльності, «музеїв», «світлиць» тощо. Обладнання для занять образотворчою діяльністю. Різноманітність зображувальних матеріалів – важлива передумова розвитку творчості дітей. Ознайомлення з виразними можливостями матеріалів – головна мета педагога. Опанування різними зображувальними техніками – умова зростання зацікавленості дітей зображувальною діяльністю.

Методика та педагогічні технології розвитку особистості дитини в різних видах образотворчої діяльності

Види образотворчої діяльності та їх взаємозв'язок

Малювання, ліплення, аплікація, художнє конструювання – види зображувальної діяльності, де образ створюється властивими кожному з них засобами виразності. Особливості їх змісту і технік зображення. Взаємозв'язок різних видів образотворчої діяльності на основі спільного змісту робіт (Т. Казакова, Т. Комарова). Нові підходи до класифікації видів образотворчої діяльності: малювання, ліплення, декоративно-прикладна діяльність, архітектурна діяльність дошкільників (О. Дронова, Г. Сухорукова, Л. Янцур). Спеціальні заняття по ознайомленню дітей з образотворчим мистецтвом, їх характеристика, спрямування.

Методи і прийоми розвитку дитини в образотворчій діяльності

Методи і прийоми навчання як провідні категорії дидактики, їх співвідношення і взаємозв'язок у вирішенні мети та завдань заняття. Різноманітність підходів до класифікації методів і прийомів: за джерелом і способами отримання знань, за активністю здобуття знань та ін. Зміст різноманітних груп методів і прийомів у процесі навчання дітей образотворчої діяльності (наочних, словесних, ігрових, практичних тощо) та вимоги до них. Спрямування методів на активізацію суб'єктних взаємин у процесі образотворчої діяльності. Поєднання різних методів і прийомів в реальному педагогічному процесі, їх вибір залежно від мети, завдань навчання, віку та досвіду дітей.

Форми організації образотворчої діяльності

Заняття, художнє експериментування, самостійна образотворча діяльність, гуртки, студії, школи, екскурсії як основні форми організації образотворчої діяльності у ЗДО. Типи і види занять, гігієнічні та естетичні вимоги до їх проведення. Структура і тривалість занять. Художнє експериментування як спосіб пізнання виражальних властивостей зображувальних матеріалів, спосіб організації художньо-пошукової діяльності дітей та художнього самопізнання. Самостійна образотворча діяльність (СОД) як засіб самовираження і самореалізації дітей в різних видах образотворчої діяльності. Формування мотивів самостійної образотворчої діяльності. Взаємозв'язок СОД з грою та іншими видами художньо-творчої діяльності (словесної, театральнo-драматизаційної, музично-ритмічної), святами та розвагами у ЗДО.

Джерела СОД та її місце в режимі дня ЗДО. Обладнання мистецького центру для занять СОД. Характер СОД (відтворюючий і творчий). Прийоми непрямого педагогічного керівництва СОД, способи підвищення її якості і продуктивності. Індивідуальна робота, керівництво нею, планування.

Організація у ЗДО студій образотворчого мистецтва, гуртків, шкіл для поглибленої роботи з дітьми за їх виробом, уподобаннями для розвитку художньо-естетичних інтересів і творчих здібностей.

Розвиток у дітей здатності до сприймання творів образотворчого мистецтва

Своєрідність сприймання світу художниками як здатність уважно підмічати все звичайне, виразне і типове, та відображати його у своїх зображувальних творах. Сприймання краси довкілля у різних проявах її існування як засіб розвитку образотворчої діяльності дітей на основі здобутого ними пізнавального й естетичного досвіду. Естетичне сприймання дійсності: формування вміння бачити, емоційно відгукуватись, усвідомлювати красу та естетичні якості різноманітних об'єктів і явищ дійсності: природи, людини, взаємин людей, побуту, матеріального та соціального оточення тощо. Форми і методи організації естетичного сприймання дійсності. Розвиток навичок естетичного сприймання, розуміння та елементарної оцінки художніх образів у творах образотворчого мистецтва. Формування уявлень про особливості образної мови різних видів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, розуміння ролі виражальних засобів у створенні художнього образу, передачі певного стану, характеру, настрою героїв, творів мистецтва в цілому.

Форми роботи по ознайомленню дітей з творами образотворчого мистецтва (живопису, графіки, скульптури, архітектури і декоративно-прикладного мистецтва): екскурсії до музеїв на художні виставки, спеціальні і комплексні заняття, виставки тематичні і однієї картини, зустрічі з художниками тощо. Методи ознайомлення дітей із творами образотворчого мистецтва: попередні спостереження, що відповідають змісту творів, бесіди за змістом і засобами художньої виразності творів, використання поетичних та музичних творів як тематичних паралелей при сприйманні для поглиблення розуміння творів, художні розповіді педагога і дітей про твори мистецтва, ретроспектива, наочне моделювання тощо. Методи активізації особистого ставлення та вираження емоційного переживання творів образотворчого мистецтва: елементарний художній аналіз, емоційна естетична оцінка, художні описи і розповіді, виконання образотворчих робіт на основі творів художників.

Особливості методики зображувальної діяльності у групах раннього віку

Особливості зображувальної діяльності дітей третього року життя. Перехід від дозображувального до зображувального періоду. Вирішення основного завдання – залучення дітей до діяльності і зацікавлення їх зображувальною діяльністю. Особливості методики навчання дітей раннього віку зображувальній діяльності. Методи навчання: метод «пасивних рухів» (Є.Фльоріна), «метод співтворчості», «метод домальовування» (Т.Казакова). Використання ігрових ситуацій, ігрових прийомів у навчанні дітей раннього віку зображувальній діяльності.

Методика організації зображувальної діяльності на етапі дошкільного дитинства

Особливості зображувальної діяльності дітей четвертого-п'ятого років

життя. Вирішення основного завдання – озброєння технічними вміннями і навичками в різних видах зображувальної діяльності. Особливості методики проведення занять з дітьми молодшого і середнього дошкільного віку. Зацікавленість дітей процесом роботи. Позитивна оцінка дитячих робіт.

Особливості зображувальної діяльності дітей шостого року життя. Вирішення основного завдання – створення художнього образу. Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з різними матеріалами, техніками, можливостями використання різних виразних засобів для створення художнього образу. Формування у дітей критичного ставлення до своєї роботи і робіт однолітків. Розвиток у дітей інтересу до результатів роботи. Форми аналізу дитячих робіт.

Проблема розвитку, виховання та навчання дітей у різновікових групах дитячих садків на сучасному етапі. Особливості зображувальної діяльності у різновіковій групі. Форми організації навчання дітей зображувальній діяльності у різновіковій групі. Використання чиннику взаємонавчання старших і менших дітей – основа формування інтересу до зображувальної діяльності дошкільників у різновікових групах. Особливості обдарувань дошкільників у сфері образотворчої діяльності. Форми роботи з обдарованими дітьми з образотворчої діяльності в дошкільному закладі звичайного типу та дитячому садку для художньо обдарованих дітей.

Методика та педагогічні технології розвитку особистості дитини в різних видах образотворчої діяльності.

Малювання як засіб особистісного розвитку дитини

Культурно-історична та психолого-педагогічна характеристика малювання. Малюнок як форма спілкування, самовираження, самовизначення. Дослідження змісту малюнків дітей дошкільного віку. Етапи розвитку малюнку. Різні підходи до класифікації видів малювання у дошкільників. Мистецтво живопису та графіки у педагогічних технологіях розвитку малювання. Методика ознайомлення дітей з живописом. Навчальне та довір'яльне малювання, їх психолого-педагогічна цінність. Мета і зміст навчального малювання. Види занять. Пейзажний жанр живопису у педагогічних технологіях розвитку пейзажного малювання. Етапи розвитку образу людини у малюнку. Портретний жанр живопису як основа особистісно-розвиваючої технології. Методика розвитку сюжетного малювання на основі соціально-побутового жанру живопису. Мистецтво книжкової ілюстрації у педагогічній технології ілюстративного малювання. Різноманітність технік малювання як основа створення художнього образу.

Розвиток особистості дитини у процесі занять із ліплення

Психолого-педагогічна та культурно-історична характеристика ліплення. Мистецтво скульптури у педагогічній технології розвитку ліплення. Методи ознайомлення дітей з мистецтвом скульптури. Зміст дитячого ліплення. Етапи розвитку ліплення. Специфіка ліплення як виду образотворчої діяльності дошкільників. Показники готовності дитини до діяльності. Виразні засоби ліплення. Обладнання та матеріали для ліплення. Технічні прийоми ліплення. Методи педагогічного супроводу занять з ліплення. Особливості техніки ліплення. Пластичний спосіб як основа виразного образу в ліпленні. Конструктивний та комбінований способи та їх значення у розвитку

особистості дитини. Методика ознайомлення з виразними можливостями матеріалів для ліплення (глина, пластилін, віск, тісто). Методика навчання різним видам ліплення скульптури людини, тварин. Види занять із ліплення: за зразком вихователя, з натури, з пам'яті, за задумом. Формування у дітей критичного ставлення до своєї роботи та робіт товаришів. Розвиток у дітей інтересу до результату роботи. Форми аналізу дитячих робіт.

Методи та прийоми педагогічного супроводу занять аплікацією у ЗДО

Специфіка аплікації як виду образотворчої діяльності дошкільників. Роль інтересу в навчанні дітей аплікації та способи його формування. Засоби виразності аплікації. Обладнання та матеріали для аплікації. Технічні прийоми аплікації. Методика аплікації у різних вікових групах. Створення предметних, сюжетних та сюжетно-тематичних аплікацій. Методика ознайомлення з виразними можливостями матеріалів для аплікації (папір, тканина, природний тощо). Методика навчання різним видам аплікації: предметна, сюжетна, декоративна. Види занять з аплікації: за зразком вихователя, з натури, з пам'яті, за задумом. Формування у дітей критичного ставлення до своєї роботи та робіт ровесників. Розвиток у дітей інтересу до результату роботи.

Особистісно-розвивальна спрямованість конструктивно-моделюючої діяльності

Своєрідність конструювання, його зв'язок із грою. Види конструювання: технічне, художнє. Принципи художнього конструювання. Дитяче експериментування з різними предметами та матеріалами. Етапи конструювання. Розвиток дитини у процесі конструювання з різних матеріалів. Розвиток творчих здібностей дитини в процесі конструювання з природного та викидного матеріалу. Необхідні матеріали та інструменти. Прийоми виготовлення виробів з різноманітних матеріалів. Оформлення готових робіт. Техніка безпеки. Засоби виразності художнього конструювання. Послідовність оволодіння дітьми різними видами конструювання.

Методика організації конструювання в різних вікових групах. Конструктивні та декоративні властивості різних природних матеріалів. Способи заготівлі природних матеріалів, технологія їх обробки. Підготовка матеріалів до роботи. Інструменти та приладдя для виготовлення іграшок: шило, ножиці, ніж, голка, олівці, фарба, клей, шипці. Техніка безпеки. Допоміжні матеріали: папір, дріт, нитки, пластилін. Викидний матеріал (раніше вживані матеріали та предмети – котушки, сірникові коробки, інше упакування), його конструктивні можливості. Особливості роботи з різними матеріалами. Поєднання готових форм без зміни. Часткова зміна готових форм. Пошуки нових технологічних і конструктивних вирішень – фігурки тварин, іграшкові меблі, транспорт. Способи декорування виробів, відповідність декору конструкції, художня образність, емоційна виразність.

Методика ознайомлення з виразними можливостями матеріалів для конструювання (папір, будівельний матеріал, природний, викидний тощо). Методика навчання різним видам конструювання. Види занять з конструювання: за зразком вихователя, з натури, з пам'яті, за задумом. Формування в дітей критичного відношення до своєї роботи та робіт товаришів. Розвиток у дітей інтересу до результату роботи. Форми аналізу дитячих робіт.

ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ ІЗ ДИСЦИПЛІН

2.1 Теоретичні питання з педагогіки дошкільної

1. Схарактеризувати предмет та завдання педагогіки дошкільної.
2. Розкрити сутність педагогіки дошкільної та визначте її взаємозв'язок з іншими науками.
3. Обґрунтувати історичну необхідність виникнення педагогіки дошкільної як науки.
4. Проаналізувати структуру, етапи та показники ефективності педагогічного дослідження.
5. Схарактеризувати провідні чинники розвитку особистості.
6. Розкрити значення дошкільного дитинства в становленні особистості.
7. Схарактеризувати особливості розвитку, виховання та навчання дітей раннього віку.
8. Схарактеризувати завдання розвитку, виховання та навчання дітей віку немовляти.
9. Схарактеризувати завдання розвитку, виховання та навчання дітей старшого дошкільного віку.
10. Розкрити методи педагогічного керівництва самостійною діяльністю дітей раннього віку.
11. Схарактеризувати чинники, що визначають на успішність адаптації дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти.
12. Обґрунтувати значення розумового виховання у формуванні особистості, його мету та завдання.
13. Розкрити особливості сенсорного розвитку дошкільників у різних видах діяльності.
14. Схарактеризувати роль вихователя у вирішенні завдань сенсорного розвитку дітей у різних вікових групах.
15. Схарактеризувати зміст і завдання морального виховання дітей дошкільного віку.
16. Розкрити роль дорослого у вихованні слухняності й дисциплінованості у дітей старшого дошкільного віку.
17. Схарактеризувати методи формування культури спілкування дітей з дорослими та однолітками.
18. Схарактеризувати етапи становлення дитячого колективу.
19. Обґрунтувати доцільність індивідуального підходу у вихованні особистісних якостей дошкільників.
20. Обґрунтувати своєрідність трудової діяльності дошкільників. Розкрити зв'язок праці з грою.
21. Проаналізувати взаємозв'язок засобів трудового виховання дітей у закладі дошкільної освіти.
22. Схарактеризувати види праці дітей та форми її організації.
23. Розкрити значення спільної діяльності дітей як засобу формування колективних взаємин.
24. Схарактеризувати шляхи та методи ознайомлення дітей з працею

дорослих.

25. Проаналізувати закордонні та вітчизняні теорії гри та сучасні психолого-педагогічні дослідження.

26. Дати порівняльну характеристику різних класифікацій дитячих ігор.

27. Визначити особливості організації предметно-ігрового середовища в різних вікових групах закладу дошкільної освіти.

28. Розкрити особливості формування творчої гри в дошкільному віці.

29. Розкрити суть педагогічного керівництва дидактичними іграми у закладі дошкільної освіти.

30. Проаналізувати наукові дослідження проблем дошкільної дидактики.

31. Схарактеризувати методи і прийоми навчання дітей дошкільного віку.

32. Розкрити форми організації навчальної діяльності у закладі дошкільної освіти.

33. Розкрити шляхи взаємодії педагогів та батьків щодо родинного виховання дошкільників.

34. Схарактеризувати форми й методи співробітництва ЗДО і сім'ї.

35. Схарактеризувати зміст та основні компоненти готовності дітей до шкільного навчання.

36. Розкрити шляхи наступності, перспективності у роботі ЗДО та початкової школи.

37. Проаналізувати творчу спадщину Я.А. Коменського як фундатора наукової педагогічної системи.

38. Розкрити суть теорії «природного виховання» Ж.-Ж. Руссо.

39. Схарактеризувати педагогічну теорію Дж. Локка.

40. Розкрити суть теорії «елементарної освіти» Й.Г. Песталоцці.

41. Проаналізувати творчу спадщину К.Д. Ушинського як фундатора наукової природної педагогіки.

42. Розкрити суть педагогічної теорії М. Монтесорі.

43. Схарактеризувати особливості використання матеріалів Марії Монтесорі в сучасних закладах дошкільної освіти України.

44. Схарактеризувати особливості впровадження системи Ф. Фрєбеля в практику дошкільної освіти в Україні в на початку ХХ століття.

45. Розкрити суть гуманістичних ідей С.Ф. Русової в галузі дошкільної освіти.

2.2. Теоретичні питання з фахових методик дошкільної освіти

ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА З МЕТОДИКОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Теоретичні питання

1. Розкрити роль мови і мовлення у становленні та розвитку особистості дитини. Визначити чинники сприяння розвитку мовлення дитини.

2. Розкрити становлення мовленнєвої діяльності дітей раннього віку. Довести необхідність цілеспрямованого керівництва розвитком мовлення дітей з боку дорослих.

3. Визначити місце і роль мовленнєвої та навчально-мовленнєвої діяльності в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.
4. Розкрити вимоги Державного стандарту (Базового компоненту) дошкільної освіти про виховання мовної особистості. Визначити зміст і завдання роботи з розвитку мовлення в сучасному закладі дошкільної освіти.
5. Розкрити особливості організації комплексних занять з розвитку мовлення дошкільників. Схарактеризувати специфіку інтегрованих занять з пріоритетом мовленнєвих завдань.
6. Визначити умови розвитку мовлення дошкільників. Розкрити класифікацію методів розвитку мовлення дітей.
7. Схарактеризувати засоби розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку, їх взаємозв'язок у педагогічному процесі.
8. Розкрити етапи розвитку та методики індивідуальної перевірки стану звуковимови у дітей раннього та дошкільного віку.
9. Визначити місце і роль формування словника в загальній системі роботи з розвитку мовлення. Довести важливу роль та розкрити класифікацію дидактичних ігор і вправ у розв'язанні завдань словникової роботи.
10. Схарактеризувати умови та послідовність роботи з формування граматично правильного мовлення у дітей дошкільного віку.
11. Визначити основні форми зв'язного мовлення. Розкрити особливості розвитку зв'язного мовлення в дошкільному віці. Схарактеризувати види занять з навчання зв'язного мовлення.
12. Розкрити види переказу літературних творів та надати їх коротку характеристику. Визначити вимоги до підбору літературних творів, які доречно добирати для навчання переказу.
13. Схарактеризувати бесіду як метод навчання діалогічного мовлення. Назвати прийоми активізації мовленнєвої діяльності дітей у процесі бесід.
14. Обґрунтувати місце та роль навчання зв'язного мовлення в загальній системі мовленнєвої роботи. Визначити методи та прийоми навчання дітей розповіданню.
15. Навести класифікацію творчих розповідей. Визначити прийоми творчого розповідання.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Теоретичні питання

1. Розкрити технологію забезпечення соціального та емоційного здоров'я дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти та в умовах сім'ї.
2. Розкрити відмінні риси валеологічної свідомості на різних вікових етапах особистісного розвитку дошкільника.
3. Схарактеризувати оздоровчі технології формування фізичного здоров'я дітей дошкільного віку (руховий ігротренінг, фітбол-гімнастика, рухова казкопедагогіка тощо).
4. Довести доцільність використання методів та засобів психофізичної саморегуляції (аутогенне тренування, тренінги, етюди, психогімнастичні

вправи, книготерапія, сміхотерапія) у роботі з дошкільниками.

5. Обґрунтувати необхідність створення умов в закладі дошкільної освіти з метою ефективного здійснення фізичного та валеологічного виховання.

6. Назвати основні вимоги до планування роботи з фізичного та валеологічного виховання дітей в умовах закладу дошкільної освіти.

7. Описати аспекти реалізації здоров'язбережувального середовища в закладі дошкільної освіти (методики, напрямки моделі збереження та зміцнення здоров'я, методи та засоби оздоровлення).

8. Розкрити особливості розвитку творчої спрямованості рухової діяльності старших дошкільників при навчанні фізичним вправам.

9. Обґрунтувати роль вихователя в організації та проведенні занять із фізичної культури різних типів з дітьми старшої групи з урахуванням етапу формування рухової навички, пори року, місця проведення.

10. Розкрити основні форми роботи з фізичного виховання дітей дошкільного віку у закладі дошкільної освіти.

11. Визначити значення інноваційних технологій у системі фізичного виховання та оздоровлення дітей дошкільного віку.

12. Розкрити ускладнення та варіативність рухливих ігор у різних вікових групах закладу дошкільної освіти.

13. Визначити шляхи регулювання фізичних, емоційних та психічних навантажень на заняттях з фізичної культури.

14. Розкрити комплексний підхід до валеологічного виховання та формування оздоровчих мотивацій у дошкільників.

15. Визначити основні передумови здійснення валеологічної освіти дошкільників з питань фізичного здоров'я.

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА ЗОБРАЖУВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДІТЕЙ

Теоретичні питання

1. Дати характеристику образотворчому мистецтву як особливій формі пізнання й образного відтворення дійсності.

2. Обґрунтувати з позицій психології можливості залучення дитини до образотворчої діяльності, починаючи з третього року її життя.

3. Розкрити особливості дизайну, проаналізувати педагогічні вимоги до обладнання та оформлення присадибної ділянки закладу дошкільної освіти.

4. Схарактеризувати методику керівництва образотворчою діяльністю дітей як науку.

5. Дати характеристику психологічної готовності дітей до образотворчої діяльності. Схарактеризувати природу дитячої образотворчої діяльності.

6. Розкрити особливості заняття як раціональної форми організації навчального процесу з образотворчої діяльності.

7. Дати характеристику образотворчому мистецтву як особливій формі пізнання й образного відтворення дійсності. Схарактеризувати метод обстеження та методику організації обстеження предмету майбутнього

відтворення.

8. Схарактеризувати критерії оцінювання якості виконання дитиною завдання з образотворчої діяльності.

9. Розкрити форми організації роботи з образотворчої діяльності в умовах повсякденного життя.

10. Схарактеризувати сучасні дослідження науковців щодо образотворчої діяльності дітей дошкільного віку.

11. Схарактеризувати форми та методи взаємодії ЗДО з родиною з питань розвитку образотворчої діяльності дітей.

12. Схарактеризувати наступність в організації образотворчої діяльності в ЗДО та першому класі школи.

13. Схарактеризувати технічні прийоми ліплення у дошкільному віці. Проаналізувати послідовність оволодіння ліпленням дітьми дошкільного віку.

14. Схарактеризувати декоративну діяльність дошкільників. Розкрити особливості використання різних видів декоративних технік в аплікації.

15. Розкрити творчість як діяльність, спрямовану на створення нових матеріальних і духовних цінностей. Проаналізувати особливості активізації творчого процесу дітей старшого дошкільного віку.

План-схема побудови відповіді на теоретичне питання білету комплексного кваліфікаційного екзамену

1. Розкриття змісту питання білету.
2. Аналіз його стану в педагогічній теорії та практиці.
3. Проблеми, протиріччя, що існують у практиці реалізації питання білету, та шляхи їх розв'язання.
4. Загальні висновки.

2.3. Приклади практичних завдань з педагогіки дошкільної та фахових методик дошкільної освіти

ПЕДАГОГІКА ДОШКІЛЬНА

Завдання 1. Оксани 6 років. Вона відвідує старшу групу закладу дошкільної освіти. Навесні буде три роки, як дитина в дитячому садку.

Зі слів батьків, вони довго обирали освітній заклад. На їхній вибір вплинула освітня програма, за якою розвиваються діти, та відгуки інших батьків про професіоналізм і творчий підхід педагогічного колективу у вихованні дітей. До того ж дитячий садок - для дітей з порушенням зору, а у Оксани поганий зір. Проте їх не влаштовувало розташування, оскільки потрібно було йти пішки 30 хвилин.

У спеціальному дошкільному закладі батьки всіх дітей, крім дітей пільгових категорій, оплачують за чотириразове харчування (сніданок, обід, полуденок, вечеря). Скарг від батьків щодо кількості і якості страв немає.

Мати Оксани Валентина Петрівна звернулася до вихователя Марії Олександрівни зі скаргою, що донька після відвідування дитячого садка вдома ввечері хоче їсти. Марія Олександрівна працює вихователем перший рік, вона закінчила університет за спеціальністю Дошкільна освіта, професійна кваліфікація: вихователь закладу дошкільної освіти.

Валентина Петрівна: Ще ніколи такого не було. В закладі почали погано годувати. Моя дитина ввечері хоче їсти і я змушена її годувати. Я не розумію, за що плачу кошти.

Вихователька: Уважно придивіться до дитини. Вона росте. Ймовірно її організму в цей період потрібно 5-разове харчування.

Валентина Петрівна: Де це написано, що харчування має бути п'ятиразове. Всі діти ростуть і значить кухарі мають урахувати це і збільшити об'єми порцій.

Вихователька: Перелік продуктів, склад страв і їхня вага визначаються нормативними документами, кухарі не мають право їх збільшувати, зменшувати чи замінювати. Окрім того, в закладі є медсестра з дієтичного харчування, яка складає перспективне й щоденне меню для дітей відповідно до рекомендацій та інструкцій про норми, якість сировини й готової їжі. Вона ж робить калькуляцію витрат по щоденному харчуванню, стежить за доброякісністю сирих продуктів, що поставляють, дотриманням працівниками харчоблока технологічного процесу готування їжі, знімає пробу готової продукції й дає дозвіл на її споживання із записом у бракеражному журналі (Бракеражний журнал – журнал, в якому зазначаються всі перевірені страви і кожному з них ставиться оцінка – *примітка автора*), проводить вітамінізацію їжі.

Валентина Петрівна: Це все відмовки. Я буду скаржитись.

Запитання:

- Хто є учасниками конфлікту? Де і коли відбулась проблемна ситуація?
- Чи може ця ситуація зашкодити вихователю? Дитині? Матері?
- На основі поданої інформації встановіть послідовність подій. Чи завжди дитина почувалася голодною?
- Визначте причини, з яких дитина може почуватись голодною на основі фактів, поданих у кейсі?
- У яких нормативних документах визначено меню дитини на день, тиждень?
- Чи потрібно було вихователю одразу самотійно відповідати мамі?
- Чи вплинув недостатній педагогічний досвід на відповідь педагога?
- Порекомендуйте, як правильно пояснити мамі безпідставність її скарг?
- Як попередити виникнення подібної ситуації?

Завдання 2. Софійка вихованка середньої групи дитячого садка. Заклад почала відвідувати два місяці назад. Вона малоактивна, сором'язлива, замкнута. Чутлива до найменших подразників. Дитина сильно переживає, якщо відбувається не так, як вона собі уявляла, може заплакати, або навіть почати бити рукою по столу. Процес мовлення уповільнений, тон приглушений. Емоційна виразність глушиться хворобливою нерішучістю. Адаптація до нових умов болісна і довга. Щоранку, після того як батьки Софійку приводять у дитячий садочок, її мама просить вихователя підізвати до неї то одну, то іншу дитину, щоб попередити їх, щоб не ображали доньку. Увечері, забираючи Соню з дитячого садочка, мама завжди запитує в доньки, чи не сварились на неї, чи не ображали, не били. При цьому вона скорботно

здрігається при кожній відповіді дитини і підбадьорливо поплескує по плечі.

Запитання:

- Хто є учасниками проблеми? Де і коли вона проявляється?
- Визначте причини поведінки мами Софії.
- Проаналізуйте поведінку матері. Що мама Софії робить неправильно?
- Як ви думаєте, що під час вечірніх бесід з мамою відчуває дитина?
- Які моральні почуття розвиває мама в дитини?
- Визначте, як правильно вчинити в такій ситуації.
- Як правильно пояснити матері, що вона шкодить своїй дитині?
- Як повинен на таку ситуацію реагувати вихователь?

Завдання 3. У середній групі дитячого садка під час сніданку, щоб розважити дітей, вихователь до них звертається до них:

– Смачні оладки?

– Це не оладки, – заперечують діти, – це – запіканка!

– А як ви здогадались?

– Спробували! Подивились! Посмакували! Вигляд не такий! – відповідають діти.

– Ви мене не переконали, – відповідає вихователька, – скажіть, з чого роблять запіканку? Вона рідка чи густа? Вона солона чи солодка?

– Запіканку роблять з сиру, – відповідає Славик.

– Вона ніжна, – додає Марія, – не густа.

– Солодка, – доповнює Вадим.

– Хто приготував запіканку? – запитує вихователька.

– Наші повари, – відповідає Софія.

– Де її приготували?

– На кухні, – каже Марія.

– А хто привіз продукти на кухню?

– Шофер машиною, – відповідає Денис.

Така ж сама розмова ведеться з приводу оладків. Вихователь запитує про їхній склад, текстуру, смак, форму.

Як тільки бесіда закінчена, вихователь пропонує нову гру.

– А зараз дітки ми пограємо в нову гру. Хто швидше всіх усе з'їсть, той отримає невеликий подарунок від мене.

Швидше за всіх був Вадим. Друге місце зайняла Марія. Раптом дівчинці стало погано, в неї почалась блювота.

Запитання:

- Хто є учасниками кейсу? Де і коли він відбувся?
- Чи можна говорити під час їжі? Чому? Наведіть п'ять аргументів.
- Чому не можна їсти на швидкість? Знайдіть пояснення педіатра і гастроентеролога.
- Чи досягла вихователька поставленої мети?
- Обґрунтуйте важливість прийому їжі в дитячому садку.
- Що робити при виникненні блювоти в дитини після прийому їжі.
- Які прийоми можна застосовувати, щоб покращити апетит дітей?

ДОШКІЛЬНА ЛІНГВОДИДАКТИКА З МЕТОДИКОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Розробити тематику індивідуальних консультацій для батьків з питань організації художньо-мовленнєвої діяльності дошкільників.
2. Сформулювати батькам вихованців вимоги до відбору літературних творів для власних дітей.
3. Запропонувати три словесні гри, спрямовані на розвиток комунікативного мовлення, міжособистісного спілкування дітей.
4. Розробити три мовленнєві ігрові ситуації, спрямовані на розвиток діалогічного мовлення дітей, за темами: «Перукарня», «У транспорті», «Телефонна розмова».
5. Дібрати три вправи на розвиток описового мовлення за темами: «Відгадай за описом», «Опиши героя улюбленої казки», «У світі фантазії».
6. Розробити презентацію на тему: «Інформаційно-комп'ютерні технології у навчанні дітей рідної мови».
7. Розробити презентацію на тему «Пальчикові ігри та вправи у мовленнєвій роботі з дітьми раннього та дошкільного віку».
8. Розробіть поради для батьків вихованців на тему: «Як подружити дитину з книгою».

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

1. Спланувати рухливі ігри на один день для дітей старшого дошкільного віку. Обґрунтувати необхідність опосередкованої участі вихователя в рухливих іграх з дітьми старшого дошкільного віку з урахуванням послідовності проведення гри, етапу формування рухової навички та створення умов для активності і самостійності дітей у грі, класифікації рухливих ігор.
2. Скласти план ранкової гімнастики для дітей старшої групи. Визначити роль вихователя в організації та проведенні ранкової гімнастики з дітьми старшої групи з урахуванням місця проведення, пори року, використання обладнання, наступного виду діяльності в режимі дня.
3. Підібрати основні рухи та рухливу гру для основної частини заняття з фізичної культури сюжетного типу у старшій групі. Визначити раціональні способи організації дітей для їх виконання.

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА ЗОБРАЖУВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

1. Розробити план заняття з малювання з теми «Сонечко» для дітей другої молодшої групи за схемою:
 - Тема.
 - Програмовий зміст (навчальні, розвивальні, виховні завдання).
 - Матеріали та інструменти.

- Підготовка вихователя.
- Підготовка дітей.
- Хід заняття.

2. Розробити план заняття з апікації за темою «Я люблю літо!» для дітей старшого дошкільного віку. План заняття скласти за такою схемою:

- Тема.
- Програмовий зміст (навчальні, розвивальні, виховні завдання).
- Матеріали та інструменти.
- Підготовка вихователя.
- Підготовка дітей.
- Хід заняття.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ СТУДЕНТІВ НА КВАЛІФІКАЦІЙНОМУ ЕКЗАМЕНІ

Комплексний кваліфікаційний екзамен здобувачів вищої освіти з педагогіки дошкільної з фаховими методиками передбачає перевірку й оцінку сформованості у студентів компетенцій, які передбачають наявність фундаментальних знань методологічних засад, а також здатності реалізувати здобуті знання та вміння у майбутній професійній діяльності. Під час екзамену студенти-випускники мають продемонструвати достатній рівень володіння програмним матеріалом, категоріальним апаратом.

В умовах дистанційного навчання комплексний екзамен відбувається із використанням дистанційних технологій (сервіси Zoom, Moodle). Вибір студентами білетів забезпечується за допомогою сервісу <https://www.random.org/lists/>.

Результати комплексного кваліфікаційного екзамену оцінюються за 100-бальною шкалою, яка розраховується як сума оцінок за відповіді на питання:

- відповідь на перше теоретичне питання (комп'ютерне тестування) з педагогіки дошкільної оцінюється в 30 балів;
- відповідь на друге теоретичне питання з фахових методик дошкільної освіти оцінюється в 35 балів;
- виконання практичного завдання з фахових методик дошкільної освіти оцінюється в 35 балів.

Оцінювання комп'ютерного тестування

Перше питання білету передбачає проходження комп'ютерного тестування на Навчальному порталі Moodle-МДУ, що складається із 30 запитань із педагогіки дошкільної та історії педагогіки. Максимальна оцінка - **30 балів**, по 1 балу за кожну правильну відповідь.

Критерії оцінювання відповіді на друге питання

Відповідь на питання, яка оцінюється **максимальною кількістю - 35 балів**, повинна відповідати таким вимогам:

1. Розгорнутий, вичерпний виклад змісту зазначеної у питанні проблеми.
2. Повний перелік категорій та понять, необхідних для розкриття змісту питання.
3. Здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки й узагальнення.

4. Уміння користуватися методами наукового аналізу явищ та процесів, характеризувати їх риси і форми виявлення.

5. Демонстрація здатності висловлювати та аргументувати своє ставлення до альтернативних поглядів на дане питання.

6. Засвоєння основної та додаткової літератури з дисципліни.

7. Виявлення творчих здібностей щодо викладення й використання навчально-програмного матеріалу.

Відповідь на питання оцінюється **25 балами**, якщо:

- не достатньо розкрита проблема, що потрібно для вичерпної відповіді на питання;
- зміст питання розкритий в цілому правильно, з дотриманням зазначених вимог, але зроблені незначні помилки при:
 - а) використанні категоріального апарату;
 - б) посиланні на першоджерела;
 - в) визначенні авторства і змісту в цілому правильно зазначених теоретичних концепцій, що спотворює логіку висновків під час відповіді на конкретне питання.

Відповідь на питання оцінюється **15 балами**, якщо:

- не розкрито три пункти із зазначених у вимогах, які потрібні для вичерпної відповіді на питання;
- питання розкрито в цілому правильно, з дотриманням зазначених вимог, але допущені значні помилки при:
 - а) використанні категоріального апарату;
 - б) посиланні на конкретні першоджерела;
 - в) визначенні авторства і змісту в цілому правильно зазначених теоретичних концепцій, що спотворює логіку висновків під час відповіді на конкретне питання.

Відповідь на питання оцінюється **5 балами**, якщо:

- не розкрито п'ять пунктів, зазначених у вимогах, які потрібні для вичерпної відповіді на питання;
- питання розкрито в цілому правильно, з дотриманням зазначених вимог, але зроблені значні помилки при:
 - а) використанні категоріального апарату;
 - б) посиланні на конкретні першоджерела;
 - в) визначенні авторства і змісту в цілому правильно зазначених теоретичних концепцій, що спотворює логіку висновків під час відповіді на конкретне питання.

Відповідь на питання оцінюється **0 балами**, якщо:

- не розкрито шість або більше пунктів із зазначених у вимогах, які потрібні для вичерпної відповіді на питання;
- допущені три або більше типів недоліків, які характеризують критерій оцінки питання 5 балами;
- висновки, зроблені під час відповіді, не відповідають правильним чи загальновизнаним при відсутності аргументованих доказів протилежного;
- характер відповіді дає підставу стверджувати, що студент, який складає екзамен, неправильно зрозумів зміст питання чи не знає правильної

відповіді і тому не відповів на нього по суті, допустивши грубі помилки.

Критерії оцінювання практичного завдання

Третє завдання передбачає підготовку здобувачами практичного завдання з однієї з фахових методик дошкільної освіти. Студенти самостійно обирають спосіб виконання практичного завдання (мультимедійна презентація в Power Point, Canva або ін., відео-формат тощо) та розміщують виконане завдання (PDF) або покликання на нього та супроводжувальний текст (PDF) на сторінці екзамену Навчального порталу Moodle-МДУ.

Студент отримує **35 балів**, якщо грамотно і логічно буде відповідь на практичне завдання, робить повні висновки. При цьому враховує: сучасні наукові дослідження, вікові, індивідуальні особливості дітей кожної вікової групи; обираючи форми і методи організації педагогічного процесу, дотримується принципів індивідуалізації, гуманізації, демократизації. Творчо підходить до виконання практичної частини завдання, самостійно приймає рішення, відстоює власну точку зору.

Студент отримує **25 балів**, якщо логічно буде відповідь на практичне завдання, робить висновки. При цьому спирається на дані сучасних наукових досліджень, вікові, індивідуальні особливості дітей; обираючи форми і методи організації педагогічного процесу дотримується принципів індивідуалізації, гуманізації. Студент при виконанні практичного завдання ситуативно застосовує елементи творчості, самостійно приймає рішення, аргументує власну точку зору, проте відповіді бракує власних суджень.

Студент отримує **15 балів**, якщо відповідь неповна, частково логічна, висновки несуттєві. У відповіді студент спирається на традиційні методики, без урахування сучасних наукових здобутків, припускається деяких помилок. При виконанні практичного завдання спостерігається схематичність, репродуктивність застосування форм та методів організації педагогічного процесу.

Студент отримує **5 балів**, якщо відповідь зверхня, непослідовна, висновки відсутні. У відповіді студент робить суттєві помилки при застосуванні традиційних методик, не враховує вікові та індивідуальні особливості дітей. При виконанні практичного завдання спостерігаються численні помилки при застосуванні форм та методів організації педагогічного процесу, безініціативність.

ЗРАЗОК ЕТАЛОННОЇ ВІДПОВІДІ

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

1. Виконайте завдання з комп'ютерного тестування.
2. Розкрийте методику індивідуальної перевірки стану звуковимови дітей дошкільного віку.
3. Розробіть поради для батьків вихованців на тему: “Як подружити дитину з книгою”.

Відповідь на тестове питання №1.

Назва «дитячий садок» належить:

1. *Костянтину Ушинському.*
2. *Фридриху Фрьобелю.*
3. *Софії Русовій.*
4. *Марії Монтессорі.*

Відповідь: 2

Відповідь на питання №2. На початку року в закладах дошкільної освіти у кожній віковій групі вихователі обов'язково перевіряють стан звуковимови дітей. Результати записують у спеціальний зошит з метою правильного планування роботи з виховання звукової культури мовлення. Перед цим вихователь має ознайомитися із загальним станом здоров'я, розвитком мовленнєвого та слухового апарату дітей. Це допоможе виявити причини можливих вад звуковимови у дитини і накреслити шляхи їх усунення. Навесні проводять повторну перевірку мовлення дітей для підведення підсумків роботи за рік.

Детальне обстеження мовлення дітей триває упродовж місяця. Прийоми й методи обстеження слід добирати обережно, а звуковимову перевіряти так, щоб діти не помічали цього, оскільки можуть соромитися, не виявляти бажання розмовляти. Рекомендується використовувати здебільшого ігрові прийоми: велика красива лялька або ведмедик (лисичка, заєць тощо) може запитувати у дитини: «Що це?», «Яке воно?», «Як називається?». Можна використати знайомі предмети, іграшки, картинки, одяг самої дитини, у словах-назвах яких є важкі для вимови звуки, що стоять на початку, в середині та в кінці слова (*шило, Саша, душ*), а також розмову з дитиною на близькі, знайомі теми: «Хто в тебе є вдома?», «З ким ти прийшла в дошкільний заклад?», «Які іграшки ти любиш?» З маленькими дітьми можна погратися, знайти контакт, тему для розмови, прихилити їх до себе. Старшим дітям слід запропонувати прочитати напам'ять знайомий віршик, розповісти казку. Використовуючи дидактичні вправи на зразок «Відгадай, що це?», «Що в мішечку?», «Скажи, який?», вихователь спонукає дитину до відповіді, розмови і таким чином перевіряє мовленнєві вміння. Результати перевірки заносять у таблиці.

Якщо дитина правильно вимовляє певний звук в усіх трьох положеннях, то в зошиті ставиться позначка + (плюс); якщо дитина спотворює звук, ставиться позначка СП, не вимовляє зовсім - (мінус); якщо дитина один звук замінює іншим, записується звук-замінник: с - ш, з - с, ч - щ; нестійка вимова звуків позначається Н; у примітці вихователь записує особливості голосу, мовлення: тихе, голосне, швидке, крикливе, повільне тощо.

Для щоденного обліку особливостей мовлення дітей і результатів виховання звукової культури мовлення педагоги повинні мати спеціальний зошит, з правого боку якого записують особливості загальних мовленнєвих навичок, а з лівого - особливості вимови звуків. Внизу - особливості мовленнєвого апарату, поведінку дитини під час мовлення, наявність відхилення слуху, особливості мовлення членів сім'ї, мовленнєву характеристику дитини та ін. У графі «Мовленнєві вади» потрібно зазначати заїкування, недорікуватість чи відсутність мовлення.

Перевірку звуковимови окремих дітей, які мали значні вади, провадять у січні. Обов'язкову заключну перевірку стану звуковимови дітей усієї групи

здійснюють у травні. Порівнюють дані перевірок, роблять певні висновки.

При переході дітей з однієї вікової групи до іншої бажано на кожну дитину писати мовленнєву характеристику.

Відповідь на питання №3.

Поради для батьків вихованців на тему:

“Як подружити дитину з книгою”

1. Надавайте дитині приклад читання. Читайте для себе і для дітей. Після читання обговорюйте зміст прочитаного.
2. Відвідуйте разом дитячу бібліотеку, допомагайте дітям обрати цікаві книжки у відповідності до дитячих інтересів та індивідуальних особливостей.
3. Відвідуйте разом з дітьми книжкові крамниці, пропонуйте дитині самостійно обирати книжки, які їй цікаві.
4. Уважно розглядайте та обговорюйте ілюстрації. Книжкові ілюстрації дають багатий матеріал для складання розповідей та переказу художніх творів.
5. Залучайте дітей до створення книжок власноруч. В таких книжках за допомогою дорослого можна розміщувати тексти улюблених дитячих творів або самостійно складені, малюнки, ілюстрації, розмальовки, розвиваючі завдання. Такі книжечки можуть бути гарним подарунком близьким людям.
6. Вдосконалюйте навички виразного читання, акторського виконання літературних творів. Це не тільки зробить твір цікавим для прослуховування, але і впливатиме на виразність мовлення дитини.
7. Виховуйте бережливе ставлення до книги. У разі необхідності – «лікуйте» її.
8. Даруйте книги іншим, особливо дітям. Головне, щоб книга була цікавою, гарно ілюстрованою і відповідала інтересам того, кому ви її даруєте.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Законодавчі документи в галузі дошкільної освіти

1.Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керів.: О.М. Байер, О.К.Безсонова, О.Г. Брежнєва, Н.В. Гавриш, Л.П. Загородня, О.Г. Косенчук, О.Л. Корнєєва, Г.М. Лисенко, Н.В. Левінець, М.А. Машовець, І.О. Мордоус, С.І. Нерянова, О.А. Половіна, О.Д. Рейпольська, А.С. Шевчук К.: Видавництво, 2021. 26 с. Наказ МОН України №33 від 12.01.2021 р.

2.Закон України «Про дошкільну освіту». Затв. 6 червня 2024 р. № 3788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> .

3.Конценція освіти дітей раннього та дошкільного віку /Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/12ta1d3vfwTtFhITpMTCJ-NO3SISU47Gd/view?fbclid=IwAR1FpUbq54Nxyu8AshAYIxhwGEKsO3BmbzcZXRt8Xdrx2s0Lo0igvPx4r2M>

4.Перелік навчальної літератури, програм, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для використання у закладах дошкільної освіти у 2021/2022 навчальному році. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-6Qn3PRPqSpDreBZkBFwaPO_ZVWwhAkO-FGGutGpmC8/edit?pli=1&gid=1947501369#gid=1947501369

Програми дошкільної освіти

1. Впевнений старт. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://doshkillya.ostriv.in.ua>.

2. Маляточко: програма розвитку дітей пренатального та раннього віку / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2020. 90 с.

3. Стежинки у Всесвіт: комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя : ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2020. 244 с.

4. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ЛПКС ЛТД, 2020. 148 с.

5. Дитина. Програма розвитку, виховання та навчання дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту: О.В. Огнев'юк та ін. 3-є вид., доопр. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 492 с.

6. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». У 2 ч. / Аксьонова О.П., Аніщук А.М, Артемова Л.В. та ін. / наук. кер. О.Л. Кононко. К. : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2021. 452 с.

7. Українське дошкільля. Програма розвитку дітей дошкільного віку / О.І. Білан та ін. Тернопіль : Мандрівець, 2021. 264 с.

Педагогіка дошкільна

Література

1. Артемова Л.В. Історія педагогіки України. К.: Либідь, 2006.

2. Бех І. Педагогічне регулювання виховної ситуації. *Дошкільне виховання*. 2010. №4. С. 2-4.
3. Виховання дошкільників у праці: навч. Посібн. 2-е вид.; за ред. З.Н. Борисової / З.Н. Борисова, Г.В. Беленька, М.А. Машовець, Н.М. Кот. К. : Віпол, 2002. 112 с.
4. Сучасне заняття в дошкільному закладі: [навч.-метод. посібник / за ред. Н. В. Гавриш; авт. кол.: Н. В. Гавриш, О. О. Ліннік, Н. В. Губанова]. Луганськ : Альма-матер, 2007. 496 с.
5. Дошкільна освіта : словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К.Л. Крутій, О.О. Фунтікова. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. 324 с.
6. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. Частина перша. Концепції, проектування, технології створення / К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2009. 320 с.
7. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. Частина друга. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ / К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. 284 с.
8. Крутій К. Л., Гавриш Н. В. Модернізація освіти – прогрес, а не імітація руху. *Дошкільне виховання*. 2015. № 7. С. 6–10.
9. Крутій К.Л., Деснова І.С. Ігрова діяльність, дитяче експериментування та STREAM – пріоритетні напрями дошкільної освіти в Україні та світі. *Дошкільне виховання*. 2022. № 5. С. 4-10.
10. Крутій К., Деснова І., Замелюк М. Дефініція «Гра як провідний тип діяльності дошкільника»: аналіз підходів. *Академічні студії. Серія : Педагогіка*. 2021. № (2) 4. С. 1-12.
<http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/199/189>.
11. Крутій К. Л., Деснова І. С., Замелюк М. І. Самодіяльна гра дитини дошкільного віку: важливість єдиних термінологічних підходів. *Академічні студії. Серія: Педагогіка*. 2022. № (1). С.122-133.
<http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/310/294>.
12. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля: У 3-х частинах. Ч.2: Навч. посібник /Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 360 с.
13. Михайлова А.І. Організація роботи з дітьми різновікових груп: Метод. посіб. Харків: Веста: Видавництво «Ранок». 2008. 64 с.
14. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : підручник. 3-тє вид., випр. К. : «Академвидав». 2015. 448 с.
15. Смольникова Г. Розвиваємо у малят сенсорику та дрібну моторику. *Дошкільне виховання*. 2010. №7. С. 20.
16. Сухорукова Г. Виховання людяності – проблема сучасності. *Дошкільне виховання*. 2012. №8. С. 2-6.
17. Тарасенко Г. С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: Навчально-методичний посібник. К.: Вид-во «Ліра-К». 2010. 320 с.

**Дошкільна лінгводидактика з методикою організації художньо-
мовленнєвої діяльності
Література**

1. Аніщук А. М. Дошкільна лінгводидактика: [навч.-метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта»] / А.М. Аніщук. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 246 с.
2. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей. Навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта. К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. 376 с.
3. Богуш А. М. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. К., 1997.
4. Богуш А., Шиліна Н. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання в школі. Одеса, 2003. 110 с.
5. Богуш А.М. Теорія та методика розвитку мовлення дітей раннього віку. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. 342 с.
6. Богуш А. М., Монке О. С. Формування оцінно-етичних суджень у дітей старшого дошкільного віку: Монографія. Одеса, 2002.
7. Богуш А. М., Гавриш Н. В., Саприкіна О. В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку: підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. 408 с.
8. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. 256 с.
9. Гавриш Н.В. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці: Монографія. Донецьк, 2001.
10. Гавриш Н.В. Художнє слово і дитяче мовлення: методичний посібник для вихователів. Донецьк, 1999.
11. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш ; заред. А.М. Богуш. Вид. 2-ге, доповнене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с.
12. Крутій К.Л. Формування граматично правильного мовлення у дітей дошкільного віку. Запоріжжя, 2004. 206 с.
13. Крутій К. Мовленнєва пасивність дошкільників, або чому діти не хочуть говорити? / *Дошкільне виховання*. 2024. № 3. С. 11-15.
14. Крутій К. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції чи інновації : [монографія] / Катерина Крутій. 2009. 176 с.
15. Макаренко С.І. Формування читацької культури дітей дошкільного віку. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. 2015. № 1. С. 48-52.
16. Сучасне заняття в дошкільному закладі : [навч.-метод. посібник / за ред. Н. В. Гавриш ; авт. кол. : Н. В. Гавриш, О. О. Ліннік, Н. В. Губанова]. Луганськ : Альма-матер, 2007. 496 с.

Теорія і методика фізичного виховання та валеологічної освіти **Література**

1. Андросчук Н.В., Леськів А.Д., Мехоношин С.О. Рухливі ігри та естафети у фізичному вихованні молодших школярів. Методичний посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. 112 с.

2. Богініч О. Здоров'я та фізичний розвиток дитини: реалізація завдань освітньої лінії «Особистість дитини». *Дошкільне виховання*. 2012. № 9. С. 3–7.
3. Богініч О. Л. Фізичне виховання дошкільників засобами гри : навч.-метод. посіб. / Ольга Любомирівна Богініч. К.: СП «ЧИП», 2001. 126с.
4. Богініч О. Пріоритети у сфері фізичного розвитку дитини дошкільного віку /Ольга Богініч // Оптимізація фізичного розвитку дитини у вітчизняній системі освіти : монографія / Е. Вільчковський, Н. Денисенко, А. Цьось та ін. Запоріжжя: ЗОІППО, 2010. С. 124–148.
5. Вільчковський Е. С. Інтеграція рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку навчально-методичний посібник / Е. С. Вільчковський, Н. Ф. Денисенко, Ю. М. Шевченко. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 144 с.
7. Вільчковський Е. С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах : навч.-метод. посіб. / Е. С. Вільчковський, Н. Ф. Денисенко. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 128 с.
8. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. 2-ге вид., перероб. та доп. Суми : Університет. кн., 2008. 428 с.
9. Вільчковський Е. С. Удосконалення системи фізичного виховання дітей дошкільного віку / Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф. *Розвиток інтелекту і творчості у дітей дошкільного віку* : матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. Кременець, 1995. Ч. II. С. 9–12.
10. Вільчковський Е.С., Беленька Г.В., Богініч О.Л. Сюжетні заняття з фізичної культури з дітьми дошкільного віку: Методичні вказівки до проведення занять з фізичної культури. К., 1996. 74 с.
11. Долинна О., Низьковська О. Рекомендації щодо календарно-тематичного планування навчально-виховного процесу у ДНЗ Дитячий садок: управління / Упоряд. Т.Вороніна. 2-ге вид., без змін. К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. 128 с. (Б-ка «Шк. світу»).
12. Фізичне виховання, засади здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку : навч.-метод. посіб. / О. Л. Богініч, Н. В. Левінець, Л. В. Лохвицька, Л. А. Сварковська. К.: Генеза, 2013. 127 с.

Засади образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю

Література

1. Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «нового стилю». К., 2005.
2. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис. К., 2006.
3. Кириченко М.А., Кириченко І.М. Засади образотворчої грамоти. 2-е вид., пер. і допов. К., 2002.
4. Котляр В.П. Засади образотворчого мистецтва та методика керівництва образотворчою діяльністю дітей. Запоріжжя, 2001.
5. Котляр В.П. Засади художнього виховання дітей. Донецьк, 2010.
6. Макаренко С.І. Особливості відображення картини світу дошкільників у процесі образотворчо-мовленнєвої діяльності. *Актуальні проблеми*

економіки, суспільства, особистості сучасної України. Матеріали ІХ Міжвузівської науково-практичної конференції, 16 - 17 квітня 2015 р. Ч. 1. Ред. кол. Масалаб Р.М. (відп. ред.) та ін. Краматорськ: ПВНЗ «Краматорський економіко-гуманітарний інститут», 2015. С. 131-134.

7.Половіна О. Артосвіта дошкільників: технологія образотворення в дії. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 3(97). С. 34-40. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31671/1/Polovina_O..pdf

8.Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур А.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. К., 2010. 374 с.

9.Чарівний світ народного мистецтва. Косівський розпис: комплект наочних посібників для дошкільних закладів та початкової школи. Харків, 2008.

10.Шульга Л.М. Барвиста радість (Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання). ЛПС, 2017. 336 с.